

# CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA



## CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA

### SUMARIO

Preámbulo

Título preliminar

Título I. Dos dereitos e deberes fundamentais

Capítulo I. Dos españois e dos estranxeiros

Capítulo II. Dereitos e liberdades

Sección 1ª. Dos dereitos fundamentais e das liberdades públicas

Sección 2ª. Dos dereitos e deberes dos cidadáns

Capítulo III. Dos principios reitores da política social e económica

Capítulo IV. Das garantías das liberdades e dereitos fundamentais

Capítulo V. Da supresión dos dereitos e liberdades

Título II. Da Coroa

Título III. Das Cortes Xerais

Capítulo I. Das cámaras

Capítulo II. Da elaboración das leis

Capítulo III. Dos tratados internacionais

Título IV. Do Goberno e da Administración

Título V. Das relacións entre o Goberno e as Cortes Xerais

Título VI. Do poder xudicial

Título VII. Economía e facenda

Título VIII. Da organización territorial do Estado

Capítulo I. Principios xerais

Capítulo II. Da Administración local

Capítulo III. Das comunidades autónomas

Título IX. Do Tribunal Constitucional

Título X. Da reforma constitucional

Disposicións adicionais

Disposicións transitorias

Disposición derogatoria

Disposición derradeira

## CONSTITUCIÓN ESPAÑOLA

*A Constitución española foi aprobada polas Cortes Xerais o 31 de outubro de 1978 e ratificada polo pobo español no referendo do 6 de decembro de 1978. Publicouse no Boletín Oficial del Estado do 29 de decembro de 1978. Posteriormente, foron reformados o artigo 13, apartado 2, en xullo de 1992 (BOE do 28 de agosto de 1992); o artigo 135, en setembro de 2011 (BOE do 27 de novembro de 2011) e o artigo 49 en febreiro de 2024 (BOE do 17 de febreiro de 2024).*

Don Juan Carlos I, rei de España, a todos os que a presente viren e entenderen.

Sabede: Que as Cortes aprobaron e o pobo español ratificou a seguinte Constitución:

### PREÁMBULO

A nación española, desexando que se estableza a xustiza, a liberdade e a seguridade e que se promova o ben de cantos a integran, no uso da súa soberanía, proclama a súa vontade de:

Garantir, dentro da Constitución e das leis, a convivencia democrática, conforme unha orde económica e social xusta.

Consolidar un Estado de dereito que asegure o imperio da lei como expresión da vontade popular.

Protexer a todos os españois e pobos de España no exercicio dos dereitos humanos, das súas culturas e tradicións, das súas linguas e institucións.

Promover, para asegurarlles a todos unha digna calidade de vida, o progreso da cultura e da economía.

Establecer unha sociedade democrática avanzada, e

Colaborar no fortalecemento dunhas relacións pacíficas e de eficaz cooperación entre todos os pobos da Terra.

En consecuencia, as Cortes aproban e o pobo español ratifica a seguinte

## CONSTITUCIÓN

### TÍTULO PRELIMINAR

#### Artigo 1

1. España constitúese nun Estado social e democrático de dereito, que propugna como valores superiores do seu ordenamento xurídico a liberdade, a xustiza, a igualdade e o pluralismo político.
2. A soberanía nacional reside no pobo español, do que emanan os poderes do Estado.
3. A forma política do Estado español é a monarquía parlamentaria.

## **Artigo 2**

A Constitución fundaméntase na indisoluble unidade da nación española, patria común e indivisible de todos os españois, e recoñece e garante o dereito á autonomía das nacionalidades e rexións que a integran e a solidariedade entre todas elas.

## **Artigo 3**

1. O castelán é a lingua española oficial do Estado. Todos os españois teñen o deber de coñecela e o dereito a usala.
2. As outras linguas españolas serán tamén oficiais nas respectivas comunidades autónomas de acordo cos seus estatutos.
3. A riqueza das distintas modalidades lingüísticas de España é un patrimonio cultural que será obxecto de especial respecto e protección.

## **Artigo 4**

1. A bandeira de España está formada por tres franxas horizontais, vermella, marela e vermella; a marela é dobre de larga do que cada unha das vermellas.
2. Os estatutos poderán recoñecer bandeiras e mais emblemas propios das comunidades autónomas. Estes utilizaranse xunto á bandeira de España nos seus edificios públicos e nos seus actos oficiais.

## **Artigo 5**

A capital do Estado é a vila de Madrid.

## **Artigo 6**

Os partidos políticos expresan o pluralismo político, concorren á formación e manifestación da vontade popular e son instrumento fundamental para a participación política. A súa creación e o exercicio da súa actividade son libres dentro do respecto á Constitución e mais á lei. A súa estrutura interna e funcionamento deberán ser democráticos.

## **Artigo 7**

Os sindicatos de traballadores e as asociacións empresariais contribúen á defensa e promoción dos intereses económicos e sociais que lles son propios. A súa creación e o exercicio da súa actividade son libres dentro do respecto á Constitución e á lei. A súa estrutura interna e funcionamento deberán ser democráticos.

## **Artigo 8**

1. As Forzas Armadas, constituídas polo Exército de Terra, a Armada e o Exército do Aire, teñen como misión garantir a soberanía e a independencia de España, defender a súa integridade territorial e o ordenamento constitucional.

2. Unha lei orgánica regulará as bases da organización militar de acordo cos principios da presente Constitución.

### **Artigo 9**

1. Os cidadáns e os poderes públicos están suxeitos á Constitución e ao resto do ordenamento xurídico.

2. Correspóndelles aos poderes públicos promoveren as condicións para que a liberdade e a igualdade do individuo e mais dos grupos en que se integra sexan reais e efectivas, removeren os atrancos que impidan ou dificulten a súa plenitude e facilitaren a participación de todos os cidadáns na vida política, económica, cultural e social.

3. A Constitución garante o principio da legalidade, a xerarquía normativa, a publicidade das normas, a irretroactividade das disposicións sancionadoras non favorables ou restritivas de dereitos individuais, a seguridade xurídica, a responsabilidade e mais a interdicción da arbitrariedade dos poderes públicos.

## TÍTULO I

### **Dos dereitos e deberes fundamentais**

### **Artigo 10**

1. A dignidade da persoa, os dereitos inviolables que lle son inherentes, o libre desenvolvemento da personalidade, o respecto á lei e aos dereitos dos demais son fundamento da orde política e da paz social.

2. As normas relativas aos dereitos fundamentais e ás liberdades que a Constitución recoñece interpretaranse conforme a Declaración universal dos dereitos humanos e os tratados e acordos internacionais sobre as mesmas materias ratificados por España.

## CAPÍTULO I

### **Dos españois e dos estranxeiros**

### **Artigo 11**

1. A nacionalidade española adquirese, consérvase e pérdese de acordo co establecido pola lei.

2. Ningún español de orixe poderá ser privado da súa nacionalidade.

3. O Estado poderá concertar tratados de dobre nacionalidade cos países iberoamericanos ou con aqueles que tiveran ou teñan un particular vencello con España. Nestes mesmos países, aínda que non lles recoñezan aos seus cidadáns un dereito recíproco, poderán naturalizarse os españois sen perderen a súa nacionalidade de orixe.

### **Artigo 12**

Os españois son maiores de idade aos 18 anos.

### **Artigo 13**

1. Os estranxeiros gozarán en España das liberdades públicas que garante o presente título nos termos que establezan os tratados e mais a lei.
2. Só os españois serán titulares dos dereitos recoñecidos no artigo 23, non sendo o que, atendendo criterios de reciprocidade, poida establecerse por tratado ou lei para o dereito de sufraxio activo e pasivo nas eleccións municipais.<sup>1</sup>
3. A extradición non se concederá senón en cumprimento dun tratado ou da lei, atendendo o principio da reciprocidade. Quedan excluídos da extradición os delitos políticos, non considerándose como tales os actos de terrorismo.
4. A lei establecerá os termos en que os cidadáns doutros países e mais os apátridas poderán gozar do dereito de asilo en España.

## **CAPÍTULO II Dereitos e liberdades**

### **Artigo 14**

Os españois son iguais ante a lei, sen que poida prevalecer discriminación ningunha por razón de nacemento, raza, sexo, relixión, opinión ou calquera outra condición ou circunstancia persoal ou social.

#### *Sección 1ª. Dos dereitos fundamentais e das liberdades públicas*

### **Artigo 15**

Todos teñen dereito á vida e á integridade física e moral, sen que, en caso ningún, poidan ser sometidos a tortura nin a penas ou tratos inhumanos ou degradantes. Queda abolida a pena de morte, salvo o que se poida dispoñer nas leis penais militares para tempos de guerra.

### **Artigo 16**

1. Garántese a liberdade ideolóxica, relixiosa e de culto dos individuos e das comunidades sen máis limitación, nas súas manifestacións, ca a necesaria para a conservación da orde pública, protexida pola lei.
2. Ninguén poderá ser obrigado a declarar sobre a súa ideoloxía, relixión ou crenzas.
3. Ningunha confesión terá carácter estatal. Os poderes públicos terán en conta as crenzas relixiosas da sociedade española e manterán as conseguíntes relacións de cooperación coa Igrexa católica e as demais confesións.

---

<sup>1</sup> Mediante a reforma aprobada polas Cortes en xullo de 1992 (BOE do 28 de agosto de 1992), neste apartado modifícase a expresión «sufraxio activo nas eleccións municipais» por «sufraxio activo e pasivo nas eleccións municipais».

### Artigo 17

1. Toda persoa ten dereito á liberdade e á seguridade. Ninguén poderá ser privado da súa liberdade, senón coa observancia do establecido neste artigo e nos casos e na forma previstos pola lei.
2. A detención preventiva non poderá durar máis do tempo estritamente necesario para a realización das indagacións tendentes ao esclarecemento dos feitos, e, en todo caso, no prazo máximo de setenta e dúas horas, o detido deberá ser posto en liberdade ou á disposición da autoridade xudicial.
3. Toda persoa detida debe ser informada de forma inmediata, e de modo que lle sexa comprensible, dos seus dereitos e das razóns da súa detención, sen que poida ser obrigada a declarar. Garántese a asistencia do avogado ao detido nas dilixencias policiais e xudiciais, nos termos que a lei estableza.
4. A lei regulará un procedemento de *habeas corpus* para que se produza a inmediata posta á disposición xudicial de toda persoa detida ilegalmente. Igualmente, determinarase por lei o prazo máximo de duración da prisión provisional.

### Artigo 18

1. Garántese o dereito ao honor, á intimidade persoal e familiar e mais á propia imaxe.
2. O domicilio é inviolable. Ningunha entrada ou rexistro poderá facerse nel sen consentimento do titular ou resolución xudicial, non sendo en caso de manifesto delito.
3. Garántese o segredo das comunicacións e, en especial, das postais, telegráficas ou telefónicas, non sendo en caso de resolución xudicial.
4. A lei limitará o uso da informática para que se garanta o honor e mais a intimidade persoal e familiar dos cidadáns e o pleno exercicio dos seus dereitos.

### Artigo 19

Os españois teñen dereito a elixir libremente a súa residencia e a circularen por todo o territorio nacional.

Tamén teñen dereito a entrar e saír libremente de España nos termos que a lei estableza. Este dereito non poderá ser limitado por motivos políticos ou ideolóxicos.

### Artigo 20

1. Recoñécense e protéxense os dereitos:
  - a) A expresar e difundir libremente os pensamentos, ideas e opinións mediante a palabra, o escrito ou calquera outro medio de reprodución.
  - b) Á produción e creación literaria, artística, científica e técnica.
  - c) Á liberdade de cátedra.
  - d) A comunicar ou recibir libremente información veraz por calquera medio de difusión. A lei regulará o dereito á cláusula de conciencia e ao segredo profesional no exercicio destas liberdades.

2. O exercicio destes dereitos non pode restrinxirse mediante ningún tipo de censura previa.
3. A lei regulará a organización e control parlamentario dos medios de comunicación social dependentes do Estado ou de calquera ente público e garantirá o acceso aos citados medios dos grupos sociais e políticos significativos, respectando o pluralismo da sociedade e das diversas linguas de España.
4. Estas liberdades teñen o seu límite no respecto aos dereitos recoñecidos neste título, nos preceptos das leis que os desenvolven e, especialmente, no dereito ao honor, á intimidade, á propia imaxe e á protección da mocidade e da infancia.
5. Só poderá acordarse o secuestro de publicacións, gravacións e outros medios de información en virtude de resolución xudicial.

### **Artigo 21**

1. Recoñécese o dereito de reunión pacífica e sen armas. O exercicio deste dereito non necesitará autorización previa.
2. Nos casos de reunión en lugares de tránsito público e manifestacións daráselle comunicación previa á autoridade, que só as poderá prohibir cando existan razóns fundadas de alteración da orde pública, con perigo para persoas ou bens.

### **Artigo 22**

1. Recoñécese o dereito de asociación.
2. As asociacións que persigan fins ou empreguen medios tipificados como delito son ilegais.
3. As asociacións constituídas ao abeiro deste artigo deberanse inscribir nun rexistro para os únicos efectos de publicidade.
4. As asociacións só poderán ser disoltas ou suspendidas nas súas actividades en virtude de resolución xudicial motivada.
5. Prohíbense as asociacións secretas e mais as de carácter paramilitar.

### **Artigo 23**

1. Os cidadáns teñen dereito a participar nos asuntos públicos, directamente ou por medio de representantes, libremente elixidos en eleccións periódicas por sufraxio universal.
2. Tamén teñen dereito a acceder en condicións de igualdade ás funcións e cargos públicos, cos requisitos que sinalan as leis.



## Artigo 24

1. Todas as persoas teñen dereito a obter a tutela efectiva dos xuíces e tribunais no exercicio dos seus dereitos e intereses lexítimos, sen que, en ningún caso, poida producirse indefensión.

2. Do mesmo xeito, todos teñen dereito ao xuíz ordinario predeterminado pola lei, á defensa e á asistencia de letrado, a seren informados da acusación formulada contra eles, a un proceso público sen dilacións indebidas e con todas as garantías, a utilizaren os medios de proba pertinentes para a súa defensa, a non declararen contra si mesmos, a non se confesaren culpables e á presunción de inocencia.

A lei regulará os casos en que, por razón de parentesco ou de segredo profesional, non se estea obrigado a declarar sobre feitos presuntamente delituosos.

## Artigo 25

1. Ninguén poderá ser condenado ou sancionado por accións ou omisións que no momento de se produciren non constitúan delito, falta ou infracción administrativa, segundo a lexislación vixente daquela.

2. As penas privativas de liberdade e as medidas de seguridade estarán encamiñadas á reeducación e reinserción social e non poderán consistir en traballos forzados. O condenado a pena de prisión que estea cumprindo esta gozará dos dereitos fundamentais deste capítulo, fóra dos que se vexan expresamente limitados polo contido da sentenza condenatoria, o sentido da pena e a lei penitenciaria. En todo caso, terá dereito a un traballo remunerado e mais aos beneficios correspondentes da Seguridade Social, así como ao acceso á cultura e ao desenvolvemento integral da súa personalidade.

3. A Administración civil non poderá impoñer sancións que, directa ou subsidiariamente, impliquen privación de liberdade.

## Artigo 26

Prohíbense os tribunais de honor no ámbito da Administración civil e das organizacións profesionais.

## Artigo 27

1. Todos teñen dereito á educación. Recoñécese a liberdade de ensino.

2. A educación terá por obxecto o pleno desenvolvemento da personalidade humana no respecto aos principios democráticos de convivencia e aos dereitos e liberdades fundamentais.

3. Os poderes públicos garanten o dereito que asiste aos pais para que os seus fillos reciban a formación relixiosa e moral que estea de acordo coas súas propias conviccións.

4. O ensino básico é obrigatorio e gratuíto.

5. Os poderes públicos garanten o dereito de todos á educación, mediante unha programación xeral do ensino, con participación efectiva de todos os sectores afectados e a creación de centros docentes.
6. Recoñéceselles ás persoas físicas e xurídicas a liberdade de creación de centros docentes, dentro do respecto aos principios constitucionais.
7. Os profesores, os pais e, se procede, os alumnos intervirán no control e xestión de todos os centros sostidos pola administración con fondos públicos, nos termos que a lei estableza.
8. Os poderes públicos inspeccionarán e homologarán o sistema educativo para garantiren o cumprimento das leis.
9. Os poderes públicos axudarán os centros docentes que reúnan os requisitos que a lei estableza.
10. Recoñécese a autonomía das universidades, nos termos que a lei estableza.

### **Artigo 28**

1. Todos teñen dereito a sindicarse libremente. A lei poderá poñerlles limitacións ou excepcións ao exercicio deste dereito ás forzas ou institutos armados ou aos demais corpos sometidos a disciplina militar e regulará as peculiaridades do seu exercicio para os funcionarios públicos. A liberdade sindical comprende o dereito a fundar sindicatos e a se afiliarse ao da súa elección, así como o dereito dos sindicatos a formaren confederacións e a fundaren organizacións sindicais internacionais ou a se afiliaren a elas. Ninguén poderá ser obrigado a se afiliarse a un sindicato.
2. Recoñécese o dereito á folga dos traballadores para a defensa dos seus intereses. A lei que regule o exercicio deste dereito establecerá as garantías precisas para que se asegure o mantemento dos servizos esenciais da comunidade.

### **Artigo 29**

1. Todos os españois terán o dereito de petición individual e colectiva, por escrito, na forma e cos efectos que determine a lei.
2. Os membros das forzas ou institutos armados ou dos corpos sometidos a disciplina militar poderán exercer este dereito só individualmente e de acordo co disposto na súa lexislación específica.

#### *Sección 2ª. Dos dereitos e deberes dos cidadáns*

### **Artigo 30**

1. Os españois teñen o dereito e o deber de defender España.
2. A lei fixará as obrigas militares dos españois e regulará, coas debidas garantías, a obxección de conciencia, así como as demais causas de exención do servizo militar obrigatorio, podendo impoñer, se é o caso, unha prestación social substitutoria.

3. Poderase establecer un servizo civil para o cumprimento de fins de interese xeral.
4. Mediante a lei poderán regularse os deberes dos cidadáns nos casos de grave risco, catástrofe ou calamidade pública.

### **Artigo 31**

1. Todos contribuirán ao sustentamento dos gastos públicos de acordo coa súa capacidade económica mediante un sistema tributario xusto inspirado nos principios de igualdade e progresividade que, en ningún caso, chegará a ser confiscatorio.
2. O gasto público realizará unha asignación equitativa dos recursos públicos e a súa programación e execución responderán aos criterios de eficiencia e economía.
3. Só poderán establecerse prestacións persoais ou patrimoniais de carácter público reguladas pola lei.

### **Artigo 32**

1. O home e a muller teñen dereito a contraer matrimonio con plena igualdade xurídica.
2. A lei regulará as formas de matrimonio, a idade e mais a capacidade para o contraer, os dereitos e deberes dos cónxuxes, as causas de separación e disolución e os seus efectos.

### **Artigo 33**

1. Recoñécese o dereito á propiedade privada e á herdanza.
2. A función social destes dereitos delimitará o seu contido, de acordo coas leis.
3. Ninguén poderá ser privado dos seus bens e dereitos se non é por causa xustificada de utilidade pública ou interese social, mediante a correspondente indemnización e de conformidade co disposto polas leis.

### **Artigo 34**

1. Recoñécese o dereito de fundación para fins de interese xeral, regulado pola lei.
2. Rexerá tamén para as fundacións o disposto nos apartados 2 e 4 do artigo 22.

### **Artigo 35**

1. Todos os españois teñen o deber de traballar e o dereito ao traballo, á libre elección de profesión ou oficio, á promoción a través do traballo e a unha remuneración suficiente para satisfaceren as súas necesidades e as da súa familia, sen que en ningún caso se poida facer discriminación por razón de sexo.
2. A lei regulará un estatuto dos traballadores.

### **Artigo 36**

A lei regulará as peculiaridades propias do réxime xurídico dos colexios profesionais e do exercicio das profesións tituladas. A estrutura interna e o funcionamento dos colexios deberán ser democráticos.

### **Artigo 37**

1. A lei garantirá o dereito á negociación colectiva laboral entre os representantes dos traballadores e empresarios, así como a forza vinculante dos convenios.

2. Recoñécese o dereito dos traballadores e empresarios a adoptaren medidas de conflito colectivo. A lei que regule o exercicio deste dereito, sen prexuízo das limitacións que poida establecer, incluírá as garantías precisas para que se asegure o funcionamento dos servizos esenciais da comunidade.

### **Artigo 38**

Recoñécese a liberdade de empresa no marco da economía de mercado. Os poderes públicos garanten e protexen o seu exercicio e a defensa da produtividade, de acordo coas esixencias da economía xeral e, cando corresponda, da planificación.

## **CAPÍTULO III**

### **Dos principios reitores da política social e económica**

### **Artigo 39**

1. Os poderes públicos aseguran a protección social, económica e xurídica da familia.

2. Os poderes públicos aseguran, tamén, a protección integral dos fillos, iguais estes ante a lei con independencia da súa filiación, e a das nais, calquera que sexa o seu estado civil. A lei posibilitará a investigación da paternidade.

3. Os pais deberán prestarlles asistencia de todo tipo aos fillos tidos dentro ou fóra do matrimonio, durante a súa minoría de idade e nos demais casos en que legalmente proceda.

4. Os nenos gozarán da protección prevista nos acordos internacionais que miran polos seus dereitos.

### **Artigo 40**

1. Os poderes públicos promoverán as condicións favorables para o progreso social e económico e para unha distribución da renda rexional e persoal máis equitativa, no marco dunha política de estabilidade económica. De maneira especial realizarán unha política orientada ao pleno emprego.

2. Ademais, os poderes públicos fomentarán unha política que garanta a formación e readaptación profesionais, mirarán pola seguridade e hixiene no traballo e garantirán o descanso necesario, mediante a limitación da xornada laboral, as vacacións periódicas retribuídas e a promoción de centros adecuados.

#### **Artigo 41**

Os poderes públicos manterán un réxime público de Seguridade Social para todos os cidadáns, que garanta a asistencia e prestacións sociais suficientes ante situacións de necesidade, especialmente en caso de desemprego. A asistencia e prestacións complementarias serán libres.

#### **Artigo 42**

O Estado mirará especialmente pola salvagarda dos dereitos económicos e sociais dos traballadores españois no estranxeiro, e orientará a súa política cara ao seu regreso.

#### **Artigo 43**

1. Recoñécese o dereito á protección da saúde.
2. Correspóndelles aos poderes públicos organizaren e tutelaren a saúde pública mediante medidas preventivas e as prestacións e servizos necesarios. No tocante a iso a lei establecerá os dereitos e deberes de todos.
3. Os poderes públicos fomentarán a educación sanitaria, a educación física e mais o deporte. Tamén facilitarán a adecuada utilización do lecer.

#### **Artigo 44**

1. Os poderes públicos promoverán e tutelarán o acceso á cultura, á que todos teñen dereito.
2. Os poderes públicos promoverán a ciencia e investigación científica e técnica en beneficio do interese xeral.

#### **Artigo 45**

1. Todos teñen dereito a gozar dun medio ambiente adecuado para o desenvolvemento da persoa, así como o deber de o conservaren.
2. Os poderes públicos mirarán pola utilización racional de todos os recursos naturais, co fin de protexeren e melloraren a calidade de vida e defenderen e restauraren o medio ambiente, coa axuda da indispensable solidariedade colectiva.
3. Para quen viole o disposto no apartado anterior, nos termos que a lei fixe estableceranse sancións penais ou, se houbese lugar, administrativas, así como a obriga da reparación do dano causado.

## **Artigo 46**

Os poderes públicos garantirán a conservación e promoverán o enriquecemento do patrimonio histórico, cultural e artístico dos pobos de España e dos bens que o integran, calquera que sexa o seu réxime xurídico e a súa titularidade. A lei penal sancionará os atentados contra este patrimonio.

## **Artigo 47**

Todos os españois teñen dereito a gozar dunha vivenda digna e axeitada. Os poderes públicos promoverán as condicións necesarias e establecerán as normas pertinentes para faceren efectivo este dereito, regulando a utilización do solo de acordo co interese xeral para que se impida a especulación.

A comunidade participará nas plusvalías que nazan da acción urbanística dos entes públicos.

## **Artigo 48**

Os poderes públicos promoverán as condicións para a participación libre e eficaz da mocidade no desenvolvemento político, social, económico e cultural.

## **Artigo 49<sup>2</sup>**

1. As persoas con discapacidade exercen os dereitos previstos neste título en condicións de liberdade e igualdade reais e efectivas. Regularase por lei a protección especial que sexa necesaria para o devandito exercicio.

2. Os poderes públicos impulsarán as políticas que garantan a plena autonomía persoal e a inclusión social das persoas con discapacidade, en contornos universalmente accesibles. Así mesmo, fomentarán a participación das súas organizacións, nos termos que a lei estableza. Atenderanse particularmente as necesidades específicas das mulleres e os menores con discapacidade.

## **Artigo 50**

Os poderes públicos garantiránlles, mediante pensións axeitadas e periodicamente actualizadas, a suficiencia económica aos cidadáns na terceira idade. Tamén, e con independencia das obrigas familiares, promoverán o seu benestar mediante un sistema de servizos sociais que atenderán os seus problemas específicos de saúde, vivenda, cultura e lecer.

## **Artigo 51**

1. Os poderes públicos garantirán a defensa dos consumidores e usuarios, protexendo, mediante procedementos eficaces, a seguridade, a saúde e mais os lexítimos intereses económicos deles.

---

<sup>2</sup> Redacción dada mediante a reforma aprobada polas Cortes en febreiro de 2024 (BOE do 17 de febreiro)

2. Os poderes públicos promoverán a información e mais a educación dos consumidores e usuarios, fomentarán as súas organizacións e oírán a estas nas cuestións que poidan afectar a aqueles, nos termos que a lei estableza.

3. No marco do disposto polos apartados anteriores, a lei regulará o comercio interior e mais o réxime de autorización de produtos comerciais.

### **Artigo 52**

A lei regulará as organizacións profesionais que contribúan á defensa dos intereses económicos que lles sexan propios. A súa estrutura interna e funcionamento deberán ser democráticos.

## **CAPÍTULO IV**

### **Das garantías das liberdades e dereitos fundamentais**

### **Artigo 53**

1. Os dereitos e liberdades recoñecidos no capítulo segundo do presente título vinculan a todos os poderes públicos. Só por lei, que en todo caso deberá respectar o seu contido esencial, poderá regularse o exercicio de tales dereitos e liberdades, que se tutelarán de acordo co previsto no artigo 161.1.a).

2. Calquera cidadán poderá reclamar a tutela das liberdades e dereitos recoñecidos no artigo 14 e a sección 1ª do capítulo segundo ante os tribunais ordinarios por un procedemento baseado nos principios de preferencia e sumariedade e, se fose mester, a través do recurso de amparo perante o Tribunal Constitucional. Este derradeiro recurso seralle aplicable á obxección de conciencia recoñecida no artigo 30.

3. O recoñecemento, o respecto e a protección dos principios recoñecidos no capítulo terceiro informarán a lexislación positiva, a práctica xudicial e a actuación dos poderes públicos. Só poderán ser alegados perante a xurisdición ordinaria de acordo co que dispoñan as leis que os desenvolvan.

### **Artigo 54**

Unha lei orgánica regulará a institución do Defensor do Pobo, como alto comisionado das Cortes Xerais, designado por estas para a defensa dos dereitos comprendidos neste título; para iso poderá supervisar a actividade da administración, dándolle conta ás Cortes Xerais.

## **CAPÍTULO V**

### **Da supresión dos dereitos e liberdades**

### **Artigo 55**

1. Os dereitos recoñecidos nos artigos 17, 18, apartados 2 e 3, artigos 19, 20, apartados 1.a) e d) e 5, artigos 21, 28, apartado 2, e artigo 37, apartado 2, poderán ser suspendidos cando se acorde a declaración de estado de excepción ou de sitio nos termos previstos na Constitución.

Exceptúase do establecido anteriormente o apartado 3 do artigo 17 para o suposto de declaración de estado de excepción.

2. Unha lei orgánica poderá determinar a forma e os casos nos que, de xeito individual e coa necesaria intervención xudicial e o adecuado control parlamentario, os dereitos recoñecidos nos artigos 17, apartado 2, e 18, apartados 2 e 3, poden ser suspendidos para persoas determinadas, en relación coas investigacións correspondentes á actuación de bandas armadas ou elementos terroristas.

A utilización inxustificada ou abusiva das facultades recoñecidas na citada lei orgánica producirá responsabilidade penal, como violación dos dereitos e liberdades recoñecidos polas leis.

## TÍTULO II Da Coroa

### Artigo 56

1. O rei é o xefe do Estado, símbolo da súa unidade e permanencia, arbitra e modera o funcionamento regular das institucións, asume a máis alta representación do Estado español nas relacións internacionais, especialmente coas nacións da súa comunidade histórica, e exerce as funcións que lle atribúen expresamente a Constitución e mais as leis.

2. O seu título é o de rei de España e poderá facer uso dos demais que lle correspondan á Coroa.

3. A persoa do rei é inviolable e non está suxeita a responsabilidade. Os seus actos estarán sempre referendados na forma establecida no artigo 64, carecendo de validez sen ese referendo, agás o disposto no artigo 65.2.

### Artigo 57

1. A Coroa de España é hereditaria nos sucesores da S.M. don Juan Carlos I de Borbón, lexítimo herdeiro da dinastía histórica. A sucesión no trono seguirá a orde regular de primoxenitura e representación, sendo preferida sempre a liña anterior ás posteriores; na mesma liña, o grao máis próximo ao máis remoto; no mesmo grao, o varón á muller, e no mesmo sexo, a persoa de máis idade á de menos.

2. O príncipe herdeiro, dende o seu nacemento ou dende que se produza o feito que orixine o chamamento, terá a dignidade de príncipe de Asturias e os demais títulos vinculados tradicionalmente ao sucesor da Coroa de España.

3. Extinguidas todas as liñas chamadas en dereito, as Cortes Xerais proverán a sucesión na Coroa na forma que máis conveña aos intereses de España.

4. Aquelas persoas que tendo dereito á sucesión no trono contraian matrimonio contra a expresa prohibición do rei e das Cortes Xerais quedarán excluídas na sucesión á Coroa elas e os seus descendentes.



5. As abdicacións e renuncias e calquera dúbida de feito ou de dereito que ocorra na orde de sucesión á Coroa resolveranse por unha lei orgánica.

### **Artigo 58**

A raíña consorte ou o consorte da raíña non poderán asumir funcións constitucionais, fóra do disposto para a rexencia.

### **Artigo 59**

1. Cando o rei for menor de idade, o pai ou a nai do rei e, no seu defecto, o parente máis vello máis próximo a suceder na Coroa segundo a orde establecida na Constitución entrará a exercer inmediatamente a rexencia e exerceraa durante o tempo da minoría de idade do rei.

2. Se o rei quedase inhabilitado para o exercicio da súa autoridade e a imposibilidade fose recoñecida polas Cortes Xerais, entrará a exercer inmediatamente a rexencia o príncipe herdeiro da Coroa, de ser maior de idade. De non o ser, procederase da maneira prevista no apartado anterior, ata que o príncipe herdeiro chegue á maioría de idade.

3. Se non houberse ningunha persoa a quen lle corresponda a rexencia, esta será nomeada polas Cortes Xerais, e compoñeráse dunha, tres ou cinco persoas.

4. Para o exercicio da rexencia cómpre ser español e maior de idade.

5. A rexencia exercerase por mandamento constitucional e sempre en nome do rei.

### **Artigo 60**

1. Será titor do rei menor a persoa que no seu testamento nomease o rei defunto, sempre que sexa maior de idade e español de nacemento; se non o nomeara, será titor o pai ou a nai, mentres permanezan viúvos. No seu defecto, nomearano as Cortes Xerais, pero non poderán acumularse os cargos de rexente e titor senón no pai, nai ou ascendentes directos do rei.

2. O exercicio da tutela é tamén incompatible co de todo cargo ou representación política.

### **Artigo 61**

1. O rei, ao ser proclamado perante as Cortes Xerais, prestará xuramento de desempeñar fielmente as súas funcións, gardar e facer que se garde a Constitución e mais as leis e que se respecten os dereitos dos cidadáns e das comunidades autónomas.

2. O príncipe herdeiro, ao chegar á maioría de idade, e o rexente ou rexentes, ao se faceren cargo das súas funcións, prestarán o mesmo xuramento, así como o de fidelidade ao rei.

## Artigo 62

Correspóndelle ao rei:

- a) A sanción e a promulgación das leis.
- b) A convocatoria e disolución das Cortes Xerais e a convocatoria de eleccións nos termos previstos na Constitución.
- c) Convocar a referendo nos casos previstos na Constitución.
- d) Propoñer candidato a presidente do Goberno e, se é o caso, nomealo, así como poñer fin ás súas funcións nos termos previstos na Constitución.
- e) Nomear e separar os membros do Goberno, por proposta do seu presidente.
- f) Expedir os decretos acordados no Consello de Ministros, conferir os empregos civís e militares e a concesión de honores e distincións de acordo coas leis.
- g) Ser informado dos asuntos de Estado e presidir, para estes efectos, as sesións do Consello de Ministros, cando o estime oportuno, por petición do presidente do Goberno.
- h) O mando supremo das Forzas Armadas.
- i) O exercicio do dereito de graza de acordo coa lei, que non poderá autorizar indultos xerais.
- j) O alto padroado das reais academias.

## Artigo 63

1. O rei acredita os embaixadores e outros representantes diplomáticos. Os representantes estranxeiros en España están acreditados ante el.
2. Ao rei correspóndelle a manifestación do consentimento do Estado para se obrigar internacionalmente por medio de tratados, de conformidade coa Constitución e as leis.
3. Ao rei correspóndelle, logo da autorización das Cortes Xerais, declarar a guerra e facer a paz.

## Artigo 64

1. Os actos do rei serán referendados polo presidente do Goberno e, se cómpre, polos ministros competentes. A proposta e o nomeamento do presidente do Goberno, e a disolución prevista no artigo 99, serán referendados polo presidente do Congreso.
2. Dos actos do rei serán responsables as persoas que os referenden.

## Artigo 65

1. O rei recibe dos orzamentos do Estado unha cantidade global para sustento da súa familia e casa, e distribúea libremente.
2. O rei nomea e releva libremente os membros civís e militares da súa casa.

TÍTULO III  
**Das Cortes Xerais**

CAPÍTULO I  
**Das cámaras**

**Artigo 66**

1. As Cortes Xerais representan ao pobo español e están formadas polo Congreso dos Deputados e o Senado.
2. As Cortes Xerais exercen a potestade lexislativa do Estado, aproban os seus orzamentos, controlan a acción do Goberno e teñen as demais competencias que lles atribúa a Constitución.
3. As Cortes Xerais son inviolables.

**Artigo 67**

1. Ninguén poderá ser membro das dúas cámaras simultaneamente, nin acumular a acta dunha asemblea de comunidade autónoma coa de deputado ao Congreso.
2. Os membros das Cortes Xerais non estarán ligados por mandato imperativo.
3. As reunións de parlamentarios que se celebren sen convocatoria regulamentaria non vincularán as cámaras e non poderán facer exercicio das súas funcións nin ostentación dos seus privilexios.

**Artigo 68**

1. O Congreso componse dun mínimo de 300 e un máximo de 400 deputados, elixidos por sufraxio universal, libre, igual, directo e secreto, nos termos que estableza a lei.
2. A circunscrición electoral é a provincia. As poboacións de Ceuta e Melilla estarán representadas con cadanseu deputado. A lei distribuirá o número total de deputados, asignándolle unha representación mínima inicial a cada circunscrición e distribuíndo os demais en proporción á súa poboación.
3. A elección verificarase en cada circunscrición atendendo criterios de representación proporcional.
4. O Congreso élíxese por catro anos. O mandato dos deputados termina catro anos despois da súa elección ou o día da disolución da cámara.
5. Son electores e elixibles todos os españois que estean en pleno uso dos seus dereitos políticos.

A lei recoñecerá e o Estado facilitará o exercicio do dereito de sufraxio aos españois que se atopen fóra do territorio de España.

6. As eleccións terán lugar entre os trinta días e sesenta días dende a terminación do mandato. O Congreso electo deberá de ser convocado dentro dos vinte e cinco días seguintes á celebración das eleccións.

### **Artigo 69**

1. O Senado é a cámara de representación territorial.
2. En cada provincia elixiranse catro senadores por sufraxio universal, libre, igual, directo e secreto, polos votantes de cada unha delas, nos termos que sinale unha lei orgánica.
3. Nas provincias insulares, cada illa ou agrupación delas, con cabido ou consello insular, constituirá unha circunscrición para efectos de elección de senadores, correspondéndolle tres a cada unha das illas maiores —Gran Canaria, Mallorca e Tenerife— e un a cada unha das seguintes illas ou agrupacións: Ibiza-Formentera, Menorca, Fuerteventura, Gomera, Hierro, Lanzarote e La Palma.
4. As poboacións de Ceuta e Melilla elixirán cada unha delas dous senadores.
5. As comunidades autónomas designarán ademais un senador e outro máis por cada millón de habitantes do seu respectivo territorio.

A designación corresponderalle á asemblea lexislativa ou, no seu defecto, ao órgano colexiado superior da comunidade autónoma, de acordo co que establezan os estatutos, que asegurarán, en todo caso, a adecuada representación proporcional.

6. O Senado elíxese por catro anos. O mandato dos senadores termina catro anos despois da súa elección ou o día da disolución da cámara.

### **Artigo 70**

1. A lei electoral determinará as causas de inelixibilidade e incompatibilidade dos deputados e senadores, que comprenderán, en todo caso:

- a) Os compoñentes do Tribunal Constitucional.
- b) Os altos cargos da Administración do Estado que determine a lei, coa excepción dos membros do Goberno.
- c) O Defensor do Pobo.
- d) Os maxistrados, xuíces e fiscais en activo.
- e) Os militares profesionais e membros das forzas e corpos de seguridade e policía en activo.
- f) Os membros das xuntas electorais.

2. A validez das actas e credenciais dos membros de ambas as cámaras estará sometida a control xudicial, nos termos que estableza a lei electoral.

### **Artigo 71**

1. Os deputados e senadores gozarán de inviolabilidade polas opinións manifestadas no exercicio das súas funcións.
2. Durante o período do seu mandato os deputados e senadores gozarán tamén de inmunidade e só poderán ser detidos en caso de flagrante delito. Non poderán ser inculcados nin procesados sen a previa autorización da cámara respectiva.
3. Nas causas contra deputados e senadores será competente a Sala do Penal do Tribunal Supremo.
4. Os deputados e senadores percibirán unha asignación que será fixada polas respectivas cámaras.

### **Artigo 72**

1. As cámaras establecen os seus propios regulamentos, aproban autonomamente os seus orzamentos e, de común acordo, regulan o estatuto do persoal das Cortes Xerais. Os regulamentos e a súa reforma serán sometidos a unha votación final sobre a súa totalidade, que requirirá a maioría absoluta.
2. As cámaras elixen os seus respectivos presidentes e os demais membros das súas mesas. As sesións conxuntas serán presididas polo presidente do Congreso e rexeranse por un regulamento das Cortes Xerais aprobado por maioría absoluta de cada cámara.
3. Os presidentes das cámaras exercen en nome delas todos os poderes administrativos e facultades de policía no interior das súas respectivas sedes.

### **Artigo 73**

1. As cámaras reuniranse anualmente en dous períodos ordinarios de sesións: o primeiro, de setembro a decembro, e o segundo, de febreiro a xuño.
2. As cámaras poderán reunirse en sesións extraordinarias por petición do Goberno, da Deputación Permanente ou da maioría absoluta dos membros de calquera das cámaras. As sesións extraordinarias deberanse convocar sobre unha orde do día determinada e serán clausuradas unha vez que esta se esgote.

### **Artigo 74**

1. As cámaras reuniranse en sesión conxunta para o exercicio das competencias non lexislativas que o título II lle atribúe expresamente ás Cortes Xerais.
2. As decisións das Cortes Xerais previstas nos artigos 94.1, 145.2 e 158.2 adoptaranse por maioría de cada unha das cámaras. No primeiro caso, o procedemento iniciarao o Congreso, e

nos outros dous, o Senado. En ambos os casos, se non houbera acordo entre Senado e Congreso, intentarase obter por unha comisión mixta composta de igual número de deputados e senadores. A comisión presentará un texto, que será votado por ambas as cámaras. Se non se aproba na forma establecida decidirá o Congreso por maioría absoluta.

### **Artigo 75**

1. As cámaras funcionarán en Pleno e por comisións.
2. As cámaras poderán delegar nas comisións lexislativas permanentes a aprobación de proxectos ou proposicións de lei. O Pleno poderá, con todo, avocar en calquera momento o debate e votación de calquera proxecto ou proposición de lei que xa fora obxecto desta delegación.
3. Quedan exceptuados do disposto no apartado anterior a reforma constitucional, as cuestións internacionais, as leis orgánicas e de bases e os orzamentos xerais do Estado.

### **Artigo 76**

1. O Congreso e o Senado, e, se é o caso, ambas as cámaras asemade, poderán nomear comisións de investigación sobre calquera asunto de interese público. As súas conclusións non serán vinculantes para os tribunais, nin afectarán as resolucións xudiciais, sen prexuízo de que o resultado da investigación lle sexa comunicado ao ministerio fiscal para o exercicio, cando proceda, das accións oportunas.
2. Será obrigatorio comparecer por requirimento das cámaras. A lei regulará as sancións que poidan impoñerse por incumprimento desta obriga.

### **Artigo 77**

1. As cámaras poden recibir peticións individuais e colectivas, sempre por escrito, quedando prohibida a presentación directa por manifestacións cidadás.
2. As cámaras pódennlle remitir ao Goberno as peticións que reciban. O Goberno está obrigado a explicarse sobre o seu contido, sempre que as cámaras o esixan.

### **Artigo 78**

1. En cada cámara haberá unha Deputación Permanente composta por un mínimo de vinte e un membros, que representarán os grupos parlamentarios, en proporción á súa importancia numérica.
2. As deputacións permanentes estarán presididas polo presidente da cámara respectiva e terán como funcións a prevista no artigo 73, a de asumir as facultades que lles correspondan ás cámaras, de acordo cos artigos 86 e 116, en caso de que estas fosen disoltas ou expirase o seu mandato, e a de velar polos poderes das cámaras, cando estas non estean reunidas.

3. Expirado o mandato ou en caso de disolución, as deputacións permanentes seguirán exercendo as súas funcións ata a constitución das novas Cortes Xerais.

4. Reunida a cámara correspondente, a Deputación Permanente dará conta dos asuntos tratados e das súas decisións.

### **Artigo 79**

1. Para adoptaren acordos as cámaras deben estar reunidas regulamentariamente e con asistencia da maioría dos seus membros.

2. Eses acordos, para seren válidos, deberán ser aprobados pola maioría dos membros presentes, sen prexuízo das maiorías especiais que establezan a Constitución ou as leis orgánicas e mais as que para a elección de persoas establezan os regulamentos das cámaras.

3. O voto de senadores e deputados é persoal e indelegable.

### **Artigo 80**

As sesións plenarias das cámaras serán públicas, salvo acordo contrario de cada cámara, adoptado por maioría absoluta ou de acordo co regulamento.

## **CAPÍTULO II** **Da elaboración das leis**

### **Artigo 81**

1. Son leis orgánicas as relativas ao desenvolvemento dos dereitos fundamentais e das liberdades públicas, as que aproben os estatutos de autonomía e o réxime electoral xeral e as demais previstas na Constitución.

2. A aprobación, modificación ou derrogación das leis orgánicas esixirá maioría absoluta do Congreso, nunha votación final sobre o conxunto do proxecto.

### **Artigo 82**

1. As Cortes Xerais poderán delegar no Goberno a potestade de ditar normas con categoría de lei sobre materias determinadas non incluídas no artigo anterior.

2. A delegación lexislativa deberase outorgar mediante unha lei de bases cando o seu obxecto sexa a formación de textos articulados ou por unha lei ordinaria cando se trate de refundir varios textos legais nun só.

3. A delegación lexislativa teráselle que outorgar ao Goberno de forma expresa para materia concreta e con fixación do prazo para o seu exercicio. A delegación esgotarase polo uso que dela faga o Goberno mediante a publicación da norma correspondente. Non poderá entenderse

concedida de modo implícito ou por tempo indeterminado. Tampouco poderá ser permitida a subdelegación a autoridades distintas do propio Goberno.

4. As leis de bases delimitarán con precisión o obxecto e alcance da delegación lexislativa e os principios e criterios que se han de seguir no seu exercicio.

5. A autorización para refundir textos legais determinará o ámbito normativo a que se refire o contido da delegación, especificando se se circunscribe á mera formulación dun texto único ou se se inclúe a regularización, aclaración e harmonización dos textos legais que van ser refundidos.

6. Sen prexuízo da competencia propia dos tribunais, as leis de delegación poderán establecer en cada caso fórmulas adicionais de control.

### **Artigo 83**

As leis de bases non poderán en ningún caso:

- a) Autorizar a modificación da propia lei de bases.
- b) Facultar para ditar normas con carácter retroactivo.

### **Artigo 84**

Cando unha proposición de lei ou unha emenda sexa contraria a unha delegación lexislativa en vigor, o Goberno está facultado para se opoñer á súa tramitación. En tal suposto, poderá presentarse unha proposición de lei para a derogación total ou parcial da lei de delegación.

### **Artigo 85**

As disposicións do Goberno que conteñan a lexislación delegada recibirán o título de decretos lexislativos.

### **Artigo 86**

1. En caso de extraordinaria e urxente necesidade, o Goberno poderá ditar disposicións lexislativas provisionais que tomarán a forma de decretos lei e que non poderán afectar o ordenamento das institucións básicas do Estado, os dereitos, deberes e liberdades dos cidadáns regulados no título I, o réxime das comunidades autónomas nin o dereito electoral xeral.

2. Os decretos lei deberán ser inmediatamente sometidos a debate e votación de totalidade ao Congreso dos Deputados, convocado para o efecto se non estivese reunido, no prazo dos trinta días seguintes á súa promulgación. O Congreso terase que pronunciar expresamente dentro dese prazo sobre a súa validación ou derogación; para iso o regulamento establecerá un procedemento especial e sumario.

3. Durante o prazo establecido no apartado anterior as Cortes poderán tramitalos como proxectos de lei polo procedemento de urxencia.



### **Artigo 87**

1. A iniciativa legislativa correspóndelles ao Goberno, ao Congreso e ao Senado, de acordo coa Constitución e os regulamentos das cámaras.
2. As asembleas das comunidades autónomas poderán solicitar do Goberno a adopción dun proxecto de lei ou remitiren á Mesa do Congreso unha proposición de lei, delegando ante a citada cámara un máximo de tres membros da asemblea encargados da súa defensa.
3. Unha lei orgánica regulará as formas de exercicio e requisitos da iniciativa popular para a presentación de proposicións de lei. En todo caso esixiranse non menos de 500.000 sinaturas acreditadas. Non procederá esa iniciativa en materias propias de lei orgánica, tributarias ou de carácter internacional, nin no relativo á prerrogativa de graza.

### **Artigo 88**

Os proxectos de lei serán aprobados en Consello de Ministros, que os someterá ao Congreso, acompañados dunha exposición de motivos e dos antecedentes necesarios para se pronunciar sobre eles.

### **Artigo 89**

1. A tramitación das proposicións de lei regularase polos regulamentos das cámaras, sen que a prioridade debida aos proxectos de lei impida o exercicio da iniciativa legislativa nos termos regulados polo artigo 87.
2. As proposicións de lei que, de acordo co artigo 87, tome en consideración o Senado remitiránse ao Congreso para o seu trámite neste como tal proposición.

### **Artigo 90**

1. Aprobado un proxecto de lei ordinaria ou orgánica polo Congreso dos Deputados, o seu presidente daralle inmediata conta del ao presidente do Senado, que o someterá á deliberación deste.
2. O Senado no prazo de dous meses, a partir do día da recepción do texto, pode, mediante mensaxe motivada, vetalo ou introducir emendas nel. O veto deberá ser aprobado por maioría absoluta. O proxecto non poderá ser sometido ao rei para sanción sen que o Congreso ratifique por maioría absoluta, en caso de veto, o texto inicial, ou por maioría simple, unha vez transcorridos dous meses dende a interposición daquel, ou se pronuncie sobre as emendas, aceptándoas ou non por maioría simple.
3. O prazo de dous meses de que o Senado dispón para vetar ou emendar o proxecto reducirase ao de vinte días naturais nos proxectos declarados urxentes polo Goberno ou polo Congreso dos Deputados.

### **Artigo 91**

O rei sancionará no prazo de quince días as leis aprobadas polas Cortes Xerais, e promulgaráas e ordenará a súa inmediata publicación.

### **Artigo 92**

1. As decisións políticas de especial transcendencia poderán ser sometidas a referendo consultivo de todos os cidadáns.
2. O referendo será convocado polo rei, mediante proposta do presidente do Goberno previamente autorizada polo Congreso dos Deputados.
3. Unha lei orgánica regulará as condicións e mais o procedemento das distintas modalidades de referendo previstas nesta Constitución.

## **CAPÍTULO III**

### **Dos tratados internacionais**

### **Artigo 93**

Mediante lei orgánica poderá autorizarse o asinamento de tratados polos que se lle atribúa a unha organización ou institución internacional o exercicio de competencias derivadas da Constitución. Correspóndelles ás Cortes Xerais e mais ao Goberno, segundo os casos, a garantía do cumprimento destes tratados e das resolucións emanadas dos organismos internacionais ou supranacionais titulares da cesión.

### **Artigo 94**

1. A prestación do consentimento do Estado para se obrigar por medio de tratados ou convenios requirirá a previa autorización das Cortes Xerais, nos seguintes casos:

- a) Tratados de carácter político.
- b) Tratados ou convenios de carácter militar.
- c) Tratados ou convenios que afecten a integridade territorial do Estado ou os dereitos e deberes fundamentais establecidos no título I.
- d) Tratados ou convenios que impliquen obrigas financeiras para a Facenda pública.
- e) Tratados ou convenios que supoñan modificación ou derogación dalgunha lei ou esixan medidas legislativas para a súa execución.

2. O Congreso e mais o Senado serán inmediatamente informados da conclusión dos restantes tratados ou convenios.

### **Artigo 95**

1. O asinamento dun tratado internacional que conteña estipulacións contrarias á Constitución esixirá a previa revisión constitucional.
2. O Goberno ou calquera das cámaras pode requirir o Tribunal Constitucional para que declare se existe ou non esa contradición.

### **Artigo 96**

1. Os tratados internacionais validamente asinados, unha vez publicados oficialmente en España, formarán parte do ordenamento interno. As súas disposicións só poderán ser derogadas, modificadas ou suspendidas na forma prevista nos propios tratados ou de acordo coas normas xerais do dereito internacional.
2. Para a denuncia dos tratados e convenios internacionais utilizarase o mesmo procedemento previsto para a súa aprobación no artigo 94.

## TÍTULO IV **Do Goberno e da Administración**

### **Artigo 97**

O Goberno dirixe a política interior e exterior, a Administración civil e militar e a defensa do Estado. Exerce a función executiva e a potestade regulamentaria de acordo coa Constitución e as leis.

### **Artigo 98**

1. O Goberno componse do presidente, dos vicepresidentes, se é o caso, dos ministros e dos demais membros que estableza a lei.
2. O presidente dirixe a acción do Goberno e coordina as funcións dos demais membros del, sen prexuízo da competencia e responsabilidade directa destes na súa xestión.
3. Os membros do Goberno non poderán exercer outras funcións representativas ca as propias do mandato parlamentario, nin calquera outra función pública que non derive do seu cargo, nin ningunha actividade profesional ou mercantil.
4. A lei regulará o estatuto e incompatibilidades dos membros do Goberno.

### **Artigo 99**

1. Despois de cada renovación do Congreso dos Deputados, e nos demais supostos constitucionais en que así proceda, o rei, logo de consulta cos representantes designados polos grupos políticos con representación parlamentaria, e por medio do presidente do Congreso, propoñerá un candidato á Presidencia do Goberno.

2. O candidato proposto conforme o previsto no apartado anterior expoñerá perante o Congreso dos Deputados o programa político do Goberno que pretenda formar e solicitará a confianza da cámara.

3. Se o Congreso dos Deputados, polo voto da maioría absoluta dos seus membros, lle outorgase a súa confianza ao citado candidato, o rei nomearáo presidente. Se non se acada esa maioría, someterase a mesma proposta a nova votación corenta e oito horas despois da anterior, e a confianza entenderase outorgada se obtén a maioría simple.

4. Se efectuadas as citadas votacións non se outorgase a confianza para a investidura, tramitaranse sucesivas propostas na forma prevista nos apartados anteriores.

5. Se, transcorrido o prazo de dous meses, contado dende a primeira votación de investidura, ningún candidato obtivo a confianza do Congreso, o rei disolverá ambas as cámaras e convocará novas eleccións co referendo do presidente do Congreso.

### **Artigo 100**

Os demais membros do Goberno serán nomeados e separados polo rei, por proposta do seu presidente.

### **Artigo 101**

1. O Goberno cesa tras a celebración de eleccións xerais, nos casos de perda de confianza parlamentaria previstos na Constitución ou por dimisión ou morte do seu presidente.

2. O Goberno cesante continuará en funcións ata a toma de posesión do novo Goberno.

### **Artigo 102**

1. A responsabilidade criminal do presidente e dos demais membros do Goberno será esixible, cando exista, perante a Sala do Penal do Tribunal Supremo.

2. Se a acusación fose por traizón ou por calquera delito contra a seguridade do Estado no exercicio das súas funcións, só poderá ser formulada por iniciativa da cuarta parte dos membros do Congreso, e coa aprobación da maioría absoluta deste.

3. A prerrogativa real de graza non será aplicable a ningún dos supostos do presente artigo.

### **Artigo 103**

1. A Administración pública serve con obxectividade os intereses xerais e actúa de acordo cos principios de eficacia, xerarquía, descentralización, desconcentración e coordinación, con sometemento pleno á lei e mais ao dereito.

2. Os órganos da Administración do Estado son creados, rexidos e coordinados de acordo coa lei.

3. A lei regulará o estatuto dos funcionarios públicos, o acceso á función pública de acordo cos principios de mérito e capacidade, as peculiaridades do exercicio do seu dereito á sindicación, o sistema de incompatibilidades e as garantías para a imparcialidade no exercicio das súas funcións.

#### **Artigo 104**

1. As forzas e corpos de seguridade, baixo a dependencia do Goberno, terán como misión protexer o libre exercicio dos dereitos e liberdades e garantir a seguridade cidadá.
2. Unha lei orgánica determinará as funcións, principios básicos de actuación e estatutos das forzas e corpos de seguridade.

#### **Artigo 105**

A lei regulará:

- a) A audiencia dos cidadáns, directamente ou mediante as organizacións e asociacións recoñecidas pola lei, no procedemento de elaboración das disposicións administrativas que os afecten.
- b) O acceso dos cidadáns aos arquivos e rexistros administrativos, menos no que afecte a seguridade e defensa do Estado, a investigación dos delitos e a intimidade das persoas.
- c) O procedemento polo que deben producirse os actos administrativos, garantindo, cando proceda, a audiencia do interesado.

#### **Artigo 106**

1. Os tribunais controlan a potestade regulamentaria e a legalidade da actuación administrativa, así como o sometemento desta aos fins que a xustifican.
2. Os particulares, nos termos establecidos pola lei, terán dereito a ser indemnizados por toda lesión que sufran en calquera dos seus bens e dereitos, agás en casos de forza maior, sempre que a lesión sexa consecuencia do funcionamento dos servizos públicos.

#### **Artigo 107**

O Consello de Estado é o supremo órgano consultivo do Goberno. Unha lei orgánica regulará a súa composición e competencia.

### TÍTULO V Das relacións entre o Goberno e as Cortes Xerais

#### **Artigo 108**

O Goberno responde solidariamente da súa xestión política perante o Congreso dos Deputados.

#### **Artigo 109**

As cámaras e as súas comisións poderán solicitar, por medio dos presidentes daquelas, a información e axuda que precisen do Goberno e dos seus departamentos e de calquera autoridade do Estado e das comunidades autónomas.

### **Artigo 110**

1. As cámaras e as súas comisións poden reclamar a presenza dos membros do Goberno.
2. Os membros do Goberno teñen acceso ás sesións das cámaras e ás súas comisións e a facultade de se faceren oír nelas e poderán solicitar que informen perante aquelas funcionarios dos seus departamentos.

### **Artigo 111**

1. O Goberno e cada un dos seus membros están sometidos ás interpelacións e preguntas que lles formulen nas cámaras. Para esta clase de debate os regulamentos establecerán un tempo mínimo semanal.
2. Toda interpelación poderá dar lugar a unha moción na que a cámara manifieste a súa posición.

### **Artigo 112**

O presidente do Goberno, logo de deliberación do Consello de Ministros, pode formular perante o Congreso dos Deputados a cuestión de confianza sobre o seu programa ou sobre unha declaración de política xeral. A confianza entenderase outorgada cando vote a favor dela a maioría simple dos deputados.

### **Artigo 113**

1. O Congreso dos Deputados pode esixir a responsabilidade política do Goberno mediante a adopción por maioría absoluta da moción de censura.
2. A moción de censura deberá ser proposta cando menos pola décima parte dos deputados, e terá que incluír un candidato á Presidencia do Goberno.
3. A moción de censura non poderá ser votada en tanto non transcorran cinco días dende a súa presentación. Nos dous primeiros días do devandito prazo poderán presentarse mocións alternativas.
4. Se a moción de censura non fose aprobada polo Congreso, os seus signatarios non poderán presentar outra durante o mesmo período de sesións.

### **Artigo 114**

1. Se o Congreso lle nega a súa confianza ao Goberno, este presentaralle a súa dimisión ao rei e a seguir procederáse á designación de presidente do Goberno, segundo o disposto no artigo 99.
2. Se o Congreso adopta unha moción de censura, o Goberno presentaralle a súa dimisión ao rei e o candidato incluído naquela entenderase investido da confianza da cámara para os efectos previstos no artigo 99. O rei nomearáo presidente do Goberno.

### Artigo 115

1. O presidente do Goberno, logo de deliberación do Consello de Ministros, e baixo a súa exclusiva responsabilidade, poderá propoñer a disolución do Congreso, do Senado ou das Cortes Xerais, que será decretada polo rei. O decreto de disolución fixará a data das eleccións.
2. A proposta de disolución non poderá presentarse cando estea en trámite unha moción de censura.
3. Non procederá nova disolución antes de que transcorra un ano dende a anterior, agás o disposto no artigo 99, apartado 5.

### Artigo 116

1. Unha lei orgánica regulará os estados de alarma, de excepción e de sitio, e as competencias e limitacións correspondentes.
2. O estado de alarma será declarado polo Goberno mediante decreto acordado en Consello de Ministros por un prazo máximo de quince días, dándolle conta ao Congreso dos Deputados, reunido inmediatamente para o efecto; sen a autorización deste non poderá ser prorrogado o citado prazo. O decreto determinará o ámbito territorial a que se estenden os efectos da declaración.
3. O estado de excepción será declarado polo Goberno mediante decreto acordado en Consello de Ministros logo de autorización do Congreso dos Deputados. A autorización e proclamación do estado de excepción deberá determinar expresamente os seus efectos, o ámbito territorial a que se estende e a súa duración, que non poderá exceder de trinta días, prorrogables por outro prazo igual, cos mesmos requisitos.
4. O estado de sitio será declarado pola maioría absoluta do Congreso dos Deputados, por proposta exclusiva do Goberno. O Congreso determinará o seu ámbito territorial, duración e condicións.
5. Non poderá procederse á disolución do Congreso mentres estean declarados algúns dos estados comprendidos neste artigo, quedando automaticamente convocadas as cámaras de non estaren en período de sesións. O seu funcionamento, así como o dos demais poderes constitucionais do Estado, non poderán interromperse durante a vixencia destes estados.  
  
Disolto o Congreso ou expirado o seu mandato, de se producir algunha das situacións que dan lugar a calquera dos citados estados, as competencias do Congreso serán asumidas pola súa Deputación Permanente.
6. A declaración dos estados de alarma, de excepción e de sitio non modificarán o principio de responsabilidade do Goberno e dos seus axentes recoñecidos na Constitución e nas leis.

## TÍTULO VI Do poder xudicial

### Artigo 117

1. A xustiza emana do pobo e é administrada en nome do rei por xuíces e maxistrados integrantes do poder xudicial, independentes, inamovibles, responsables e sometidos unicamente ao imperio da lei.
2. Os xuíces e maxistrados non poderán ser separados, suspendidos, trasladados nin xubilados, a non ser por algunha das causas e coas garantías previstas na lei.
3. O exercicio da potestade xurisdiccional en toda clase de procesos, xulgando e facendo executar o xulgado, correspóndelles só aos xulgados e tribunais determinados polas leis, conforme as normas de competencia e procedemento que estas establezan.
4. Os xulgados e tribunais non exercerán máis funcións ca as sinaladas no apartado anterior e as que expresamente lles sexan atribuídas pola lei en garantía de calquera dereito.
5. O principio de unidade xurisdiccional é a base da organización e funcionamento dos tribunais. A lei regulará o exercicio da xurisdición militar no ámbito estritamente castrense e nos supostos de estado de sitio, segundo os principios da Constitución.
6. Prohíbense os tribunais de excepción.

### Artigo 118

É obrigatorio o cumprimento das sentenzas e demais resolucións firmes dos xuíces e tribunais, así como prestar tamén a colaboración por eles requirida no curso do proceso e na execución das resolucións.

### Artigo 119

A xustiza será gratuíta cando así o dispoña a lei e, en todo caso, respecto de quen acredite insuficiencia de recursos para litigar.

### Artigo 120

1. As actuacións xudiciais serán públicas, coas excepcións previstas nas leis de procedemento.
2. O procedemento será predominantemente oral, sobre todo en materia criminal.
3. As sentenzas serán sempre motivadas e pronunciaranse en audiencia pública.

### Artigo 121

Os danos causados por erro xudicial, así como tamén os que sexan consecuencia do funcionamento anormal da Administración de Xustiza, darán dereito a unha indemnización a cargo do Estado, conforme a lei.



## Artigo 122

1. A Lei orgánica do poder xudicial determinará a constitución, funcionamento e goberno dos xulgados e tribunais, así como o estatuto xurídico dos xuíces e maxistrados de carreira, que formarán un corpo único, e do persoal ao servizo da Administración de Xustiza.
2. O Consello Xeral do Poder Xudicial é o órgano de goberno deste. A lei orgánica establecerá o seu estatuto e o réxime de incompatibilidades dos seus membros e as súas funcións, especialmente en materia de nomeamentos, ascensos, inspección e réxime disciplinario.
3. O Consello Xeral do Poder Xudicial estará integrado polo presidente do Tribunal Supremo, que o presidirá, e por vinte membros nomeados polo rei por un período de cinco anos. Destes, doce entre xuíces e maxistrados de todas as categorías xudiciais, nos termos que estableza a lei orgánica; catro por proposta do Congreso dos Deputados, e catro por proposta do Senado, elixidos en ambos os casos por maioría de tres quintos dos seus membros, entre avogados e outros xuristas, todos eles de recoñecida competencia e con máis de quince anos de exercicio na súa profesión.

## Artigo 123

1. O Tribunal Supremo, con xurisdición en toda España, é o órgano xurisdiccional superior en todas as ordes, salvo o disposto en materia de garantías constitucionais.
2. O presidente do Tribunal Supremo será nomeado polo rei, por proposta do Consello Xeral do Poder Xudicial, da maneira que determine a lei.

## Artigo 124

1. O ministerio fiscal, á parte das funcións encomendadas a outros órganos, ten por finalidades promover a acción da xustiza en defensa da legalidade, dos dereitos dos cidadáns e do interese público tutelado pola lei, de oficio ou por petición dos interesados, así como velar pola independencia dos tribunais e procurar perante estes a satisfacción do interese social.
2. O ministerio fiscal exerce as súas funcións mediante órganos de seu, conforme os principios de unidade de actuación e dependencia xerárquica e con suxeición, en todo caso, aos de legalidade e imparcialidade.
3. A lei regulará o estatuto orgánico do ministerio fiscal.
4. O fiscal xeral do Estado será nomeado polo rei, por proposta do Goberno, unha vez escoitado o Consello Xeral do Poder Xudicial.

## Artigo 125

Os cidadáns poderán exercer a acción popular e participaren na Administración de Xustiza mediante a institución do xurado, na forma e con respecto a aqueles procesos penais que a lei determine, e tamén nos tribunais consuetudinarios e tradicionais.

### **Artigo 126**

A policía xudicial depende dos xuíces, dos tribunais e do ministerio fiscal nas súas funcións de pescuda do delito e de descubrimento e aseguramento do delincente nos termos que a lei estableza.

### **Artigo 127**

1. Os xuíces e maxistrados, e mais os fiscais, mentres estean en activo, non poderán desempeñar outros cargos públicos nin pertencer a partidos políticos ou sindicatos. A lei establecerá o sistema e modalidades de asociación profesional dos xuíces, maxistrados e fiscais.

2. A lei establecerá o réxime de incompatibilidades dos membros do poder xudicial de maneira que asegure a total independencia deles.

## TÍTULO VII **Economía e facenda**

### **Artigo 128**

1. Toda a riqueza do país nas súas distintas formas e calquera que sexa a súa titularidade está subordinada ao interese xeral.

2. Recoñécese a iniciativa pública na actividade económica. Mediante lei poderánselle reservar ao sector público recursos ou servizos esenciais, especialmente no caso de monopolo, e tamén acordar a intervención de empresas cando así o esixa o interese xeral.

### **Artigo 129**

1. A lei establecerá as formas de participación dos interesados na Seguridade Social e na actividade dos organismos públicos con función que afecte directamente a calidade da vida ou o benestar xeral.

2. Os poderes públicos promoverán con eficacia as diversas formas de participación na empresa e fomentarán mediante unha lexislación axeitada as sociedades cooperativas. Tamén establecerán os medios que faciliten o acceso dos traballadores á propiedade dos medios de produción.

### **Artigo 130**

1. Os poderes públicos atenderán a modernización e desenvolvemento de todos os sectores económicos e, en particular, da agricultura, da gandaría, da pesca e da artesanía, co fin de equiparar o nivel de vida de todos os españois.

2. Co mesmo fin outorgaráselles un tratamento especial ás zonas de montaña.

### **Artigo 131**

1. O Estado mediante lei poderá planificar a actividade económica xeral para atender as necesidades colectivas, equilibrar e harmonizar o desenvolvemento rexional e sectorial e estimular o crecemento da renda e da riqueza e a súa máis xusta distribución.

2. O Goberno elaborará os proxectos de planificación de acordo coas previsións que lle sexan subministradas polas comunidades autónomas e o asesoramento e colaboración dos sindicatos e outras organizacións profesionais, empresariais e económicas. A tal fin constituirase un consello, cunha composición e cunhas funcións que se desenvolverán por lei.

### **Artigo 132**

1. A lei regulará o réxime xurídico dos bens de dominio público e dos comunais, inspirándose nos principios de inalienabilidade, imprescritibilidade e inembargabilidade, así como a súa desafectación.

2. Son bens de dominio público estatal os que determine a lei e, en todo caso, a zona marítimo-terrestre, as praias, o mar territorial e os recursos naturais da zona económica e a plataforma continental.

3. Regularanse por lei o patrimonio do Estado e o patrimonio nacional, a súa administración, defensa e conservación.

### **Artigo 133**

1. A potestade orixinaria para establecer os tributos correspóndelle exclusivamente ao Estado, mediante lei.

2. As comunidades autónomas e as corporacións locais poderán establecer e esixir tributos de acordo coa Constitución e coas leis.

3. Todo beneficio fiscal que afecte os tributos do Estado deberase establecer por lei.

4. As administracións públicas só poderán contraer obrigas financeiras e realizar gastos de acordo coas leis.

### **Artigo 134**

1. Correspóndelle ao Goberno a elaboración dos orzamentos xerais do Estado e ás Cortes Xerais o seu exame, emenda e aprobación.

2. Os orzamentos xerais do Estado terán carácter anual, incluirán a totalidade dos gastos e ingresos do sector público estatal e neles consignarase o importe dos beneficios fiscais que afecten aos tributos do Estado.

3. O Goberno deberá presentar perante o Congreso dos Deputados os orzamentos xerais do Estado cando menos tres meses antes da expiración dos do ano anterior.

4. Se a Lei de orzamentos non se aprobase antes do primeiro día do exercicio económico correspondente, consideraranse automaticamente prorrogados os orzamentos do exercicio anterior ata a aprobación dos novos.

5. Aprobados os orzamentos xerais do Estado, o Goberno poderá presentar proxectos de lei que impliquen aumento do gasto público ou diminución dos ingresos correspondentes ao mesmo exercicio orzamentario.

6. Toda proposición ou emenda que supoña aumento dos créditos ou diminución dos ingresos orzamentarios requirirá a conformidade do Goberno para a súa tramitación.

7. A Lei de orzamentos non pode crear tributos. Poderá modificalos cando estea previsto nunha lei tributaria substantiva.

### **Artigo 135<sup>3</sup>**

1. Todas as administracións públicas adecuarán as súas actuacións ao principio de estabilidade orzamentaria.

2. O Estado e as Comunidades Autónomas non poderán incurrir nun déficit estrutural que supere as marxes establecidas, de ser o caso, pola Unión Europea para os seus Estados membros.

Unha lei orgánica fixará o déficit estrutural máximo permitido ao Estado e ás Comunidades Autónomas, en relación co seu produto interior bruto. As entidades locais deberán presentar equilibrio orzamentario.

3. O Estado e as Comunidades Autónomas deberán estar autorizados por lei para emitir débeda pública ou contraer crédito.

Os créditos para satisfacer os xuros e o capital da débeda pública das administracións entenderanse sempre incluídos no estado de gastos dos seus orzamentos e o seu pagamento gozará de prioridade absoluta. Estes créditos non poderán ser obxecto de emenda ou modificación, mentres se axusten ás condicións da lei de emisión.

O volume de débeda pública do conxunto das administracións públicas en relación co produto interior bruto do Estado non poderá superar o valor de referencia establecido no Tratado de funcionamento da Unión Europea.

4. Os límites de déficit estrutural e de volume de débeda pública só poderán superarse en caso de catástrofes naturais, recesión económica ou situacións de emerxencia extraordinaria que escapen ao control do Estado e prexudiquen considerablemente a situación financeira ou a sustentabilidade económica ou social do Estado, apreciadas pola maioría absoluta dos membros do Congreso dos Deputados.

5. Unha lei orgánica desenvolverá os principios aos que se refire este artigo, así como a participación, nos procedementos respectivos, dos órganos de coordinación institucional entre as administracións públicas en materia de política fiscal e financeira. En todo caso, regulará:

---

<sup>3</sup> Redacción dada mediante a reforma aprobada polas Cortes en setembro de 2011 (BOE do 27 de novembro)

- a) A distribución dos límites de déficit e de débeda entre as distintas administracións públicas, os supostos excepcionais de superación deles e a forma e prazo de corrección das desviacións que sobre un e outro puideren producirse.
- b) A metodoloxía e o procedemento para o cálculo do déficit estrutural.
- c) A responsabilidade de cada administración pública en caso de incumprimento dos obxectivos de estabilidade orzamentaria.

6. As Comunidades Autónomas, de acordo cos seus respectivos Estatutos e dentro dos límites aos que se refire este artigo, adoptarán as disposicións que procedan para a aplicación efectiva do principio de estabilidade nas súas normas e decisións orzamentarias.

### **Artigo 136**

1. O Tribunal de Contas é o supremo órgano fiscalizador das contas e da xestión económica do Estado, así como do sector público.

Dependerá directamente das Cortes Xerais e exercerá as súas funcións por delegación delas no exame e comprobación da Conta xeral do Estado.

2. As contas do Estado e do sector público estatal renderánselle ao Tribunal de Contas e serán censuradas por este.

O Tribunal de Contas, sen perda da súa propia xurisdición, remitiralle ás Cortes Xerais un informe anual no que, cando proceda, comunicará as infraccións ou responsabilidades nas que, ao seu xuízo, se incorrese.

3. Os membros do Tribunal de Contas gozarán da mesma independencia e inamovibilidade e estarán sometidos ás mesmas incompatibilidades ca os xuíces.

4. Unha lei orgánica regulará a composición, organización e funcións do Tribunal de Contas.

## TÍTULO VIII

### **Da organización territorial do Estado**

#### CAPÍTULO I

#### **Principios xerais**

### **Artigo 137**

O Estado organízase territorialmente en municipios, en provincias e nas comunidades autónomas que se constitúan. Todas estas entidades gozan de autonomía para a xestión dos seus respectivos intereses.

### **Artigo 138**

1. O Estado garante a realización efectiva do principio de solidariedade consagrado no artigo 2 da Constitución, mirando de establecer un equilibrio económico axeitado e xusto entre as diversas partes do territorio español, e atendendo en particular as circunstancias do feito insular.
2. As diferenzas entre os estatutos das diferentes comunidades autónomas non poderán implicar, en caso ningún, privilexios económicos ou sociais.

### **Artigo 139**

1. Todos os españois teñen os mesmos dereitos e obrigas en calquera parte do territorio do Estado.
2. Ningunha autoridade poderá adoptar medidas que directa ou indirectamente obstaculicen a liberdade de circulación e establecemento das persoas e a libre circulación de bens en todo o territorio español.

## CAPÍTULO II **Da Administración local**

### **Artigo 140**

A Constitución garante a autonomía dos municipios. Estes gozarán de personalidade xurídica plena. O seu goberno e administración correspóndelles aos seus respectivos concellos, integrados polos alcaldes e mais os concelleiros. Os concelleiros serán elixidos polos veciños do municipio mediante sufraxio universal, igual, libre, directo e secreto, na forma establecida pola lei. Os alcaldes serán elixidos polos concelleiros ou polos veciños. A lei regulará as condicións nas que conveña o réxime de concello aberto.

### **Artigo 141**

1. A provincia é unha entidade local con personalidade xurídica propia, definida pola agrupación de municipios e división territorial para o cumprimento das actividades do Estado. Calquera alteración dos límites provinciais terá que ser aprobada polas Cortes Xerais mediante lei orgánica.
2. O goberno e a administración autónoma das provincias estaranlles encomendados a deputacións ou a outras corporacións de carácter representativo.
3. Poderanse crear agrupacións de municipios diferentes da provincia.
4. Nos arquipélagos, as illas terán ademais a súa administración propia en forma de cabidos ou consellos.

### **Artigo 142**

As facendas locais deberán dispoñer dos medios suficientes para o desempeño das funcións que a lei lles atribúe ás corporacións respectivas e nutriranse fundamentalmente de tributos propios e de participación nos do Estado e nos das comunidades autónomas.

### CAPÍTULO III

#### Das comunidades autónomas

##### Artigo 143

1. No exercicio do dereito á autonomía recoñecido no artigo 2 da Constitución, as provincias limítrofes con características históricas, culturais e económicas comúns, os territorios insulares e as provincias con entidade rexional histórica poderán acceder ao seu autogoberno e constituírse en comunidades autónomas conforme o previsto neste título e nos respectivos estatutos.

2. A iniciativa do proceso autonómico correspóndelles a todas as deputacións interesadas ou ao órgano interinsular correspondente e ás dúas terceiras partes dos municipios se a súa poboación representa, cando menos, a maioría do censo electoral de cada provincia ou illa. Estes requisitos terán que ser cumpridos no prazo de seis meses dende o primeiro acordo adoptado neste sentido por algunha das corporacións locais interesadas.

3. A iniciativa, en caso de non prosperar, só se poderá reiterar pasados cinco anos.

##### Artigo 144

As Cortes Xerais, mediante lei orgánica, poderán, por motivos de interese nacional:

- a) Autorizar a constitución dunha comunidade autónoma cando o seu ámbito territorial non supere o dunha provincia e non reúna as condicións do apartado 1 do artigo 143.
- b) Autorizar ou acordar, segundo os casos, un estatuto de autonomía para territorios que non estean integrados na organización provincial.
- c) Substituír a iniciativa das corporacións locais a que se refire o apartado 2 do artigo 143.

##### Artigo 145

1. Non se admitirá en caso ningún a federación de comunidades autónomas.

2. Os estatutos poderán prever os supostos, requisitos e termos en que as comunidades autónomas poderán concertar convenios entre si para a xestión e prestación de servizos propios delas, así como o carácter e efectos da correspondente comunicación ás Cortes Xerais. Nos outros supostos, os acordos de cooperación entre as comunidades autónomas necesitarán a autorización das Cortes Xerais.

##### Artigo 146

O proxecto de estatuto será elaborado por unha asemblea composta polos membros da deputación ou órgano interinsular das provincias afectadas e polos deputados e senadores elixidos nelas e seralle elevado ás Cortes Xerais para a súa tramitación como lei.

### **Artigo 147**

1. Dentro dos termos da presente Constitución os estatutos serán a norma institucional básica de cada comunidade autónoma e o Estado recoñeceráos e ampararáos como parte integrante do seu ordenamento xurídico.

2. Os estatutos de autonomía deberán conter:

- a) A denominación da comunidade que mellor lle corresponda á súa identidade histórica.
- b) A delimitación do seu territorio.
- c) A denominación, organización e sede das institucións autónomas propias.
- d) As competencias asumidas dentro do marco establecido na Constitución e as bases para o traspaso dos servizos correspondentes a elas.

3. A reforma dos estatutos axustarase ao procedemento que neles se estableza e requirirá, en todo caso, a aprobación polas Cortes Xerais, mediante lei orgánica.

### **Artigo 148**

1. As comunidades autónomas poderán asumir competencias nas seguintes materias:

1º Organización das súas institucións de autogoberno.

2º As alteracións dos termos municipais comprendidos no seu territorio e, en xeral, as funcións que lle correspondan á Administración do Estado sobre as corporacións locais e de transferencia autorizada pola lexislación sobre réxime local.

3º Ordenación do territorio, urbanismo e vivenda.

4º As obras públicas de interese da comunidade autónoma no seu propio territorio.

5º As vías férreas e estradas de percorrido comprendido integramente no territorio da comunidade autónoma e, nos mesmos termos, o transporte levado a cabo por estes medios ou por cable.

6º Os portos de refuxio, os portos e aeroportos deportivos e, en xeral, os que non desenvolvan actividades comerciais.

7º A agricultura e a gandería, de acordo coa ordenación xeral da economía.

8º Os montes e aproveitamentos forestais.

9º A xestión en materia de protección do medio ambiente.

10º Os proxectos, construción e explotación dos aproveitamentos hidráulicos, canles e regadíos de interese da comunidade autónoma; as augas minerais e termais.

11º A pesca nas augas interiores, o marisqueo e a acuicultura, a caza e a pesca fluvial.

12º Feiras interiores.

13º O fomento do desenvolvemento económico da comunidade autónoma dentro dos obxectivos marcados pola política económica nacional.

14º Artesanía.

15º Museos, bibliotecas e conservatorios de música de interese para a comunidade autónoma.



16º Patrimonio monumental de interese da comunidade autónoma.

17º O fomento da cultura, da investigación e, se é o caso, do ensino da lingua da comunidade autónoma.

18º Promoción e ordenación do turismo no seu ámbito territorial.

19º Promoción do deporte e da axeitada utilización do lecer.

20º Asistencia social.

21º Sanidade e hixiene.

22º A vixilancia e protección dos seus edificios e instalacións. A coordinación e demais facultades en relación coas policía locais nos termos que estableza unha lei orgánica.

2. Transcorridos cinco anos, e mediante a reforma dos seus estatutos, as comunidades autónomas poderán ampliar sucesivamente as súas competencias dentro do marco establecido no artigo 149.

### **Artigo 149**

1. O Estado ten competencia exclusiva sobre as seguintes materias:

1º A regulación das condicións básicas que garantan a igualdade de todos os españois no exercicio dos dereitos e no cumprimento dos deberes constitucionais.

2º Nacionalidade, inmigración, emigración, estranxeiría e dereito de asilo.

3º Relacións internacionais.

4º Defensa e Forzas Armadas.

5º Administración de Xustiza.

6º Lexislación mercantil, penal e penitenciaria; lexislación procesual, sen perda das necesarias especialidades que nesta orde deriven das particularidades do dereito substantivo das comunidades autónomas.

7º Lexislación laboral, sen prexuízo da súa execución polos órganos das comunidades autónomas.

8º Lexislación civil, á parte da conservación, modificación e desenvolvemento polas comunidades autónomas dos dereitos civís, forais ou especiais, alí onde existan. En todo caso, as regras relativas á aplicación e eficacia das normas xurídicas, relacións xurídico-civís relativas ás formas de matrimonio, ordenación dos rexistros e instrumentos públicos, bases das obrigas contractuais, normas para resolver os conflitos de leis e determinación das fontes do dereito, con respecto, no caso derradeiro, ás normas de dereito foral ou especial.

9º Lexislación sobre propiedade intelectual e industrial.

10º Réxime aduaneiro e arancelario; comercio exterior.

11º Sistema monetario: divisas, cambio e convertibilidade; bases da ordenación do crédito, banca e seguros.

12º Lexislación sobre pesas e medidas, determinación da hora oficial.

13º Bases e coordinación da planificación xeral da actividade económica.

14º Facenda xeral e débeda do Estado.

15º Fomento e coordinación xeral da investigación científica e técnica.

16º Sanidade exterior. Bases e coordinación xeral da sanidade. Lexislación sobre os produtos farmacéuticos.

17º Lexislación básica e réxime económico da Seguridade Social, sen prexuízo da execución dos seus servizos polas comunidades autónomas.

18º As bases do réxime xurídico das administracións públicas e do réxime estatutario dos seus funcionarios, que, en todo caso, lles garantirán aos administrados un tratamento común ante elas; o procedemento administrativo común, sen prexuízo das especialidades derivadas da organización propia das comunidades autónomas; lexislación sobre expropiación forzosa; lexislación básica sobre contratos e concesións administrativas e o sistema de responsabilidade de todas as administracións públicas.

19º Pesca marítima, sen prexuízo das competencias que na ordenación do sector se lles atribúan ás comunidades autónomas.

20º Mariña mercante e abandeiramento de buques; iluminación de costas e sinais marítimos; portos de interese xeral; aeroportos de interese xeral; control do espazo aéreo, tránsito e transporte aéreo, servizo meteorolóxico e matriculación de aeronaves.

21º Vías férreas e transportes terrestres que transcorran polo territorio de máis dunha comunidade autónoma; réxime xeral de comunicacións; tráfico e circulación de vehículos de motor; correos e telecomunicacións; cables aéreos, submarinos e radiocomunicación.

22º A lexislación, ordenación e concesión de recursos e aproveitamentos hidráulicos cando as augas corran por máis dunha comunidade autónoma, e a autorización das instalacións eléctricas, cando o seu aproveitamento afecte outra comunidade ou o transporte de enerxía saia do seu ámbito territorial.

23º Lexislación básica sobre protección do medio ambiente sen prexuízo das facultades das comunidades autónomas de estableceren normas adicionais de protección. A lexislación básica sobre montes, aproveitamentos forestais e vías pecuarias.

24º Obras públicas de interese xeral ou de realización que afecten máis dunha comunidade autónoma.

25º Bases do réxime mineiro e enerxético.

26º Réxime de produción, comercio, posesión e uso de armas e explosivos.

27º Normas básicas do réxime de prensa, radio e televisión e, en xeral, de todos os medios de comunicación social, sen perda das facultades que no seu desenvolvemento e execución lles correspondan ás comunidades autónomas.

28º Defensa do patrimonio cultural, artístico e monumental español contra a exportación e a espoliación; museos, bibliotecas e arquivos de titularidade estatal, sen tocar á súa xestión por parte das comunidades autónomas.

29º Seguridade pública, sen prexuízo da posibilidade de creación de policía polas comunidades autónomas na forma que se estableza nos respectivos estatutos no marco do que dispoña unha lei orgánica.

30º Regulación das condicións de obtención, expedición e homologación de títulos académicos e profesionais e normas básicas para o desenvolvemento do artigo 27 da Constitución a fin de garantir o cumprimento das obrigas dos poderes públicos nesta materia.

31º Estatística para fins estatais.

32º Autorización para a convocatoria de consultas populares por vía de referendo.

2. Á parte das competencias que poderán asumir as comunidades autónomas, o Estado considerará o servizo da cultura como deber e atribución esencial e facilitará a comunicación cultural entre as comunidades autónomas de acordo con elas.

3. As materias non atribuídas expresamente ao Estado por esta Constitución poderán corresponderlles ás comunidades autónomas, segundo os seus respectivos estatutos. A competencia sobre as materias que non foran asumidas polos estatutos de autonomía corresponderalle ao Estado, e as normas deste prevalecerán, en caso de conflito, sobre as das comunidades autónomas en todo o que non estea atribuído á exclusiva competencia destas. O dereito estatal será, en calquera caso, supletorio do dereito das comunidades autónomas.

### **Artigo 150**

1. As Cortes Xerais, en materias de competencia estatal, poderán atribuírlles a todas ou a algunha das comunidades autónomas a facultade de dictaren, para si mesmas, normas lexislativas no marco dos principios, bases e directrices fixados por unha lei estatal. Á parte das competencias dos tribunais, en cada lei marco establecerase a modalidade do control das Cortes Xerais sobre estas normas lexislativas das comunidades autónomas.

2. O Estado poderá transferir ou delegar nas comunidades autónomas, mediante lei orgánica, facultades correspondentes a materia de titularidade estatal que pola súa propia natureza sexan susceptibles de transferencia ou delegación. A lei preverá en cada caso a correspondente transferencia de medios financeiros, así como as formas de control que reserve para si o Estado.

3. O Estado poderá ditar leis que establezan os principios necesarios para harmonizar as disposicións normativas das comunidades autónomas, aínda no caso de materias atribuídas á competencia destas, cando así o esixa o interese xeral. Correspóndelle ás Cortes Xerais, por maioría absoluta de cada cámara, a apreciación desta necesidade.

### **Artigo 151**

1. Non será necesario deixar transcorrer o prazo de cinco anos a que se refire o apartado 2 do artigo 148 cando a iniciativa do proceso autonómico sexa acordada dentro do prazo do artigo 143.2, ademais de polas deputacións ou os órganos interinsulares correspondentes, polas tres cuartas partes dos concellos de cada unha das provincias afectadas que representen, cando menos, a maioría do censo electoral de cada unha delas e a citada iniciativa sexa ratificada mediante referendo polo voto afirmativo da maioría absoluta dos electores de cada provincia nos termos que estableza unha lei orgánica.

2. No suposto previsto no apartado anterior, o procedemento para a elaboración do estatuto será o seguinte:

1º. O Goberno convocará todos os deputados e senadores elixidos nas circunscricións comprendidas no ámbito territorial que pretenda acceder ao autogoberno, para que se constitúan en asemblea, para os únicos efectos de elaboraren o correspondente proxecto de estatuto de autonomía, mediante o acordo da maioría absoluta dos seus membros.

2º. Aprobado o proxecto de estatuto pola asemblea de parlamentarios, remitiráselle á Comisión Constitucional do Congreso, a cal, dentro do prazo de dous meses, o examinará co concurso e asistencia dunha delegación da asemblea propoñente para determinaren de común acordo a súa formulación definitiva.

3º. Se se alcanzase o devandito acordo, o texto resultante será sometido a referendo do corpo electoral das provincias comprendidas no ámbito territorial do proxectado estatuto.

4º. Se o proxecto de estatuto é aprobado en cada provincia pola maioría dos votos validamente emitidos, seralle elevado ás Cortes Xerais. Os plenos de ambas as cámaras decidirán sobre o texto mediante un voto de ratificación. Aprobado o estatuto, o rei sancionarao e promulgarao como lei.

5º. De non alcanzarse o acordo ao que se refire o apartado 2º deste número, o proxecto de estatuto será tramitado como proxecto de lei perante as Cortes Xerais. O texto aprobado por estas será sometido a referendo do corpo electoral das provincias comprendidas no ámbito territorial do proxectado estatuto. No caso de ser aprobado pola maioría dos votos validamente emitidos en cada provincia, procederá a súa promulgación nos termos do parágrafo anterior.

3. Nos casos dos parágrafos 4º e 5º do apartado anterior, a non aprobación do proxecto de estatuto por unha ou varias provincias non impedirá a constitución entre as restantes da comunidade autónoma proxectada, na forma que estableza a lei orgánica prevista no apartado 1 deste artigo.

## **Artigo 152**

1. Nos estatutos aprobados polo procedemento a que se refire o artigo anterior, a organización institucional autonómica basearase nunha asemblea lexislativa elixida por sufraxio universal conforme un sistema de representación proporcional que asegure, ademais, a representación das diversas zonas do territorio; un consello de goberno con funcións executivas e administrativas, e un presidente, elixido pola asemblea, de entre os seus membros, e nomeado polo rei, a quen lle corresponde a dirección do consello de goberno, a suprema representación da respectiva comunidade e a ordinaria do Estado naquela. O presidente e os membros do consello de goberno serán politicamente responsables ante a asemblea.

Un Tribunal Superior de Xustiza, sen prexuízo da xurisdición que lle corresponde ao Tribunal Supremo, culminará a organización xudicial no ámbito territorial da comunidade autónoma. Nos estatutos das comunidades autónomas poderán establecerse os supostos e as formas de participación daquelas na organización das demarcacións xudiciais do territorio. Todo isto de conformidade co previsto na Lei orgánica do poder xudicial e dentro da unidade e independencia deste.

Sen prexuízo do disposto no artigo 123, as sucesivas instancias procesuais, se é o caso, esgotaranse perante órganos xudiciais radicados no mesmo territorio da comunidade autónoma no que estea o órgano competente en primeira instancia.

2. Unha vez sancionados e promulgados os respectivos estatutos, só poderán ser modificados mediante os procedementos neles establecidos e con referendo entre os electores inscritos nos censos correspondentes.

3. Mediante a agrupación de municipios limítrofes, os estatutos poderán establecer circunscricións territoriais de seu que gozarán dunha personalidade xurídica plena.

### **Artigo 153**

O control da actividade dos órganos das comunidades autónomas exercerao:

- a) O Tribunal Constitucional, o relativo á constitucionalidade das súas disposicións normativas con forza de lei.
- b) O Goberno, logo de ditame do Consello de Estado, o do exercicio de funcións delegadas a que se refire o apartado 2 do artigo 150.
- c) A xurisdición contencioso-administrativa, o da Administración autónoma e as súas normas regulamentarias.
- d) O Tribunal de Contas, o económico e orzamentario.

### **Artigo 154**

Un delegado nomeado polo Goberno dirixirá a Administración do Estado no territorio da comunidade autónoma e coordinaraa, cando proceda, coa Administración propia da comunidade.

### **Artigo 155**

1. Se unha comunidade autónoma non cumprise as obrigas que a Constitución ou outras leis lle impoñan, ou actuase de forma que atente gravemente ao interese xeral de España, o Goberno, logo de requirimento ao presidente da comunidade autónoma e, no caso de non ser atendido, coa aprobación por maioría absoluta do Senado, poderá adoptar as medidas necesarias para obrigar a aquela ao cumprimento forzoso das citadas obrigas ou para a protección do mencionado interese xeral.

2. Para a execución das medidas previstas no apartado anterior, o Goberno poderá darlles instrucións a todas as autoridades das comunidades autónomas.

### **Artigo 156**

1. As comunidades autónomas gozarán de autonomía financeira para o desenvolvemento e execución das súas competencias de acordo cos principios de coordinación coa Facenda estatal e de solidariedade entre todos os españois.

2. As comunidades autónomas poderán actuar como delegados ou colaboradores do Estado para a recadación, a xestión e a liquidación dos recursos tributarios daquel, de acordo coas leis e os estatutos.

### **Artigo 157**

1. Os recursos das comunidades autónomas estarán constituídos por:

- a) Impostos cedidos total ou parcialmente polo Estado; recargos sobre impostos estatais e outras participacións nos ingresos do Estado.

- b) Os seus propios impostos, taxas e contribucións especiais.
  - c) Transferencias dun Fondo de Compensación Interterritorial e outras asignacións con cargo aos orzamentos xerais do Estado.
  - d) Rendementos procedentes do seu patrimonio e ingresos de dereito privado.
  - e) O produto das operacións de crédito.
2. As comunidades autónomas non poderán en ningún caso adoptar medidas tributarias sobre bens situados fóra do seu territorio ou que supoñan obstáculo á libre circulación de mercancías ou servizos.
3. Mediante lei orgánica poderá regularse o exercicio das competencias financeiras enumeradas no precedente apartado 1, as normas que resolvan os conflitos que puideran xurdir e as posibles formas de colaboración financeira entre as comunidades autónomas e o Estado.

### **Artigo 158**

1. Nos orzamentos xerais do Estado poderase establecer unha asignación ás comunidades autónomas en función do volume dos servizos e actividades estatais que asumisen e da garantía dun nivel mínimo na prestación dos servizos públicos fundamentais en todo o territorio español.
2. A fin de corrixir desequilibrios económicos interterritoriais e facer efectivo o principio de solidariedade constituirase un Fondo de Compensación con destino a gastos de investimento; os recursos deste fondo serán distribuídos polas Cortes Xerais entre as comunidades autónomas e provincias, se é o caso.

## TÍTULO IX Do Tribunal Constitucional

### **Artigo 159**

1. O Tribunal Constitucional componse de doce membros nomeados polo rei; de entre eles, catro por proposta do Congreso por maioría de tres quintos dos seus membros; catro por proposta do Senado, con idéntica maioría; dous por proposta do Goberno e dous por proposta do Consello Xeral do Poder Xudicial.
2. Os membros do Tribunal Constitucional deberán ser nomeados entre maxistrados e fiscais, profesores de universidade, funcionarios públicos e avogados, todos eles xuristas de recoñecida competencia con máis de quince anos de exercicio profesional.
3. Os membros do Tribunal Constitucional serán designados por un período de nove anos e renovaranse por terceiras partes cada tres.
4. A condición de membro do Tribunal Constitucional é incompatible: con todo mandato representativo; cos cargos políticos ou administrativos; co desempeño de funcións directivas nun partido político ou nun sindicato e co emprego ao servizo deles; co exercicio das carreiras xudicial e fiscal, e con calquera actividade profesional ou mercantil.

No demais, os membros do Tribunal Constitucional terán as incompatibilidades propias dos membros do poder xudicial.

5. Os membros do Tribunal Constitucional serán independentes e inamovibles no exercicio do seu mandato.

### **Artigo 160**

O presidente do Tribunal Constitucional será nomeado entre os seus membros polo rei, por proposta do mesmo Tribunal en pleno e por un período de tres anos.

### **Artigo 161**

1. O Tribunal Constitucional ten xurisdición en todo o territorio español e é competente para coñecer:

- a) Do recurso de inconstitucionalidade contra leis e disposicións normativas con forza de lei. A declaración de inconstitucionalidade dunha norma xurídica con categoría de lei, interpretada pola xurisprudencia, afectará a esta, se ben a sentenza ou sentenzas recaídas non perderán o valor de cousa xulgada.
- b) Do recurso de amparo por violación dos dereitos e liberdades referidos no artigo 53.2 desta Constitución, nos casos e formas que a lei estableza.
- c) Dos conflitos de competencia entre o Estado e as comunidades autónomas ou dos destas entre si.
- d) Das demais materias que lle atribúan a Constitución ou as leis orgánicas.

2. O Goberno poderá impugnar perante o Tribunal Constitucional as disposicións e resolucións adoptadas polos órganos das comunidades autónomas. A impugnación producirá a suspensión da disposición ou da resolución contra a que se recorreu, mais o Tribunal, se corresponde, deberá ratificala ou levantala nun prazo non superior a cinco meses.

### **Artigo 162**

1. Están lexitimados:

- a) Para interpoñeren o recurso de inconstitucionalidade, o presidente do Goberno, o defensor do pobo, cincuenta deputados, cincuenta senadores, os órganos colexiados executivos das comunidades autónomas e, se é o caso, as asembleas destas.
- b) Para interpoñeren o recurso de amparo, toda persoa natural ou xurídica que invoque un interese lexítimo, así como o defensor do pobo e o ministerio fiscal.

2. Nos demais casos, a lei orgánica determinará as persoas e órganos lexitimados.

### **Artigo 163**

Cando un órgano xudicial considere, nalgún proceso, que unha norma con categoría de lei, aplicable ao caso, da validez da cal dependa a sentenza, poida ser contraria á Constitución, formulará a cuestión perante o Tribunal Constitucional nos supostos, na forma e cos efectos que estableza a lei, que en ningún caso serán suspensivos.

### **Artigo 164**

1. As sentenzas do Tribunal Constitucional publicaranse no *Boletín Oficial del Estado* cos votos particulares, se os houberse. Teñen o valor de cousa xulgada a partir do día seguinte da súa publicación e non cabe recurso ningún contra elas. As que declaren a inconstitucionalidade dunha lei ou dunha norma con forza de lei e todas as que non se limiten á estimación subxectiva dun dereito teñen plenos efectos fronte a todos.

2. De non ser que na sentenza se dispoña outra cousa, subsistirá a vixencia da lei na parte non afectada pola inconstitucionalidade.

### **Artigo 165**

Unha lei orgánica regulará o funcionamento do Tribunal Constitucional, o estatuto dos seus membros, o procedemento perante el e as condicións para o exercicio das accións.

## TÍTULO X

### **Da reforma constitucional**

### **Artigo 166**

A iniciativa de reforma constitucional exercerase nos termos previstos nos apartados 1 e 2 do artigo 87.

### **Artigo 167**

1. Os proxectos de reforma constitucional deberán ser aprobados por unha maioría de tres quintos de cada unha das cámaras. Se non hai acordo entrambas, intentarase obtelo mediante a creación dunha comisión de composición paritaria de deputados e senadores, que presentará un texto que será votado polo Congreso e o Senado.

2. De non se lograr a aprobación mediante o procedemento do apartado anterior, e sempre que o texto obtivera o voto favorable da maioría absoluta do Senado, o Congreso por maioría de dous terzos poderá aprobar a reforma.

3. Aprobada a reforma polas Cortes Xerais, será sometida a referendo para a súa ratificación cando así o soliciten, dentro dos quince días seguintes á súa aprobación, unha décima parte dos membros de calquera das cámaras.

### **Artigo 168**

1. Cando se propoña a revisión total da Constitución ou unha parcial que afecte o título preliminar, o capítulo segundo, sección 1ª, do título I, ou o título II, procederase á aprobación do principio por maioría de dous terzos de cada cámara, e á disolución inmediata das Cortes.



2. As cámaras elixidas deberán ratificar a decisión e proceder ao estudo do novo texto constitucional, que deberá ser aprobado por maioría de dous terzos de ambas as cámaras.

3. Aprobada a reforma polas Cortes Xerais, será sometida a referendo para a súa ratificación.

### **Artigo 169**

Non poderá iniciarse a reforma constitucional en tempo de guerra ou de vixencia dalgún dos estados previstos no artigo 116.

### **Disposición adicional primeira**

A Constitución ampara e respecta os dereitos históricos dos territorios forais.

A actualización xeral dese réxime foral levarase a cabo, se é o caso, no marco da Constitución e dos estatutos de autonomía.

### **Disposición adicional segunda**

A declaración de maioría de idade contida no artigo 12 desta Constitución non prexudica as situacións amparadas polos dereitos forais no ámbito do dereito privado.

### **Disposición adicional terceira**

A modificación do réxime económico e fiscal do arquipélago canario requirirá informe previo da comunidade autónoma ou, cando non, do órgano provisional autonómico.

### **Disposición adicional cuarta**

Nas comunidades autónomas onde teñan a súa sede máis dunha audiencia territorial, os estatutos de autonomía respectivos poderán manter as existentes, distribuíndo as competencias entre elas, sempre de conformidade co previsto na Lei orgánica do poder xudicial e dentro da unidade e independencia deste.

### **Disposición transitoria primeira**

Nos territorios dotados dun réxime provisional de autonomía, os seus órganos colexiados superiores, mediante acordo adoptado pola maioría absoluta dos seus membros, poderán substituír a iniciativa que o apartado 2 do artigo 143 lles atribúe ás deputacións provinciais ou aos órganos interinsulares correspondentes.

### **Disposición transitoria segunda**

Os territorios que no pasado plebiscitaron afirmativamente proxectos de estatuto de autonomía e contén, no intre de se promulgar esta Constitución, con réximes provisionais de autonomía poderán proceder inmediatamente na forma que se prevé no apartado 2 do artigo 148, cando

así o acorden, por maioría absoluta, os seus órganos preautonómicos colexiados superiores, comunicándollo ao Goberno. O proxecto de estatuto será elaborado de acordo co establecido no artigo 151, número 2, por convocatoria do órgano colexiado preautonómico.

### **Disposición transitoria terceira**

A iniciativa do proceso autonómico por parte das corporacións locais ou dos seus membros, prevista no apartado 2 do artigo 143, enténdese diferida, con todos os seus efectos, ata a celebración das primeiras eleccións locais unha vez vixente a Constitución.

### **Disposición transitoria cuarta**

1. No caso de Navarra, e para efectos da súa incorporación ao Consello Xeral Vasco ou ao réxime autonómico vasco que o substitúa, en lugar do que establece o artigo 143 da Constitución, a iniciativa correspóndelle ao órgano foral competente, que adoptará a súa decisión por maioría dos membros que o compoñen. Para a validez da citada iniciativa será preciso, ademais, que a decisión do órgano foral competente sexa ratificada por referendo expresamente convocado para o efecto, e aprobado por maioría dos votos válidos emitidos.

2. Se a iniciativa non prosperase, esta só se poderá reproducir en distinto período de mandato do órgano foral competente e, en todo caso, cando xa transcorrera o prazo mínimo que establece o artigo 143.

### **Disposición transitoria quinta**

As cidades de Ceuta e Melilla poderanse constituír en comunidades autónomas se o deciden así os seus respectivos concellos, mediante acordo adoptado pola maioría absoluta dos seus membros e se o autorizan tamén así as Cortes Xerais, mediante unha lei orgánica, nos termos previstos no artigo 144.

### **Disposición transitoria sexta**

En caso de se remitiren á Comisión Constitucional do Congreso varios proxectos de estatuto, ditaminaranse pola súa orde de entrada nela, e o prazo de dous meses a que fai referencia o artigo 151 empezará a contar dende que a Comisión remate o estudo do proxecto ou proxectos dos que sucesivamente fose tendo coñecemento.

### **Disposición transitoria sétima**

Os organismos provisionais autonómicos consideraranse disoltos nos casos seguintes:

- a) Cando estean constituídos os órganos que establezan os estatutos de autonomía aprobados conforme esta Constitución.
- b) No caso de que a iniciativa do proceso autonómico non chegara a callar por non cumprir todos os requisitos previstos no artigo 143.
- c) Se o organismo non exerceu o dereito que lle recoñece a disposición transitoria primeira no prazo de tres anos.

### **Disposición transitoria oitava**

1. As cámaras que aprobaron esta Constitución asumirán, tras a súa entrada en vigor, as funcións e competencias que se sinalen nela tanto para o Congreso coma para o Senado, sen que en caso ningún o seu mandato se estenda máis aló do 15 de xuño de 1981.

2. Conforme o establecido no artigo 99, a promulgación da Constitución considerárase como suposto constitucional no que procede a súa aplicación. Para isto, e a partir da devandita promulgación, abrírase un período de trinta días para a aplicación do disposto no citado artigo. Neste período, o actual presidente do Goberno, que asumirá as funcións e competencias que para ese cargo establece a Constitución, poderase decidir pola utilización da facultade que lle recoñece o artigo 115 ou dar paso, por medio da dimisión, á aplicación do establecido no artigo 99, quedando no derradeiro caso na situación prevista no apartado 2 do artigo 101.

3. No caso de se disolver, conforme o previsto no artigo 115, e de non desenvolverse legalmente o previsto nos artigos 68 e 69, serán aplicables nas eleccións as normas vixentes con anterioridade, pero coa excepción de que, no que se refire a inelixibilidades e incompatibilidades, se aplicará directamente o previsto no inciso segundo da letra b) do apartado 1 do artigo 70 da Constitución, e igualmente o disposto nela con respecto á idade para o voto e o establecido no artigo 69.3.

### **Disposición transitoria novena**

Aos tres anos de elixidos por primeira vez os membros do Tribunal Constitucional procederáse a sortes á designación dun grupo de catro membros da mesma procedencia electiva entre os que teñan que cesar e renovarse. Só no que a isto se refire, consideráranse agrupados como membros da mesma procedencia os dous designados por proposta do Goberno e os dous que proceden da formulada polo Consello Xeral do Poder Xudicial. Procederáse de igual xeito unha vez transcorridos outros tres anos entre os dous grupos non afectados polo sorteo anterior. A partir de entón seguirase o establecido no número 3 do artigo 159.

### **Disposición derogatoria**

1. Queda derogada a Lei 1/1977, do 4 de xaneiro, para a reforma política, así como, en tanto en canto non estiveran xa derogadas pola lei mencionada anteriormente, a de principios do movemento nacional do 17 de maio de 1958, o Foro dos españois do 17 de xullo de 1945, o do traballo do 9 de marzo de 1938, a Lei constitutiva das Cortes do 17 de xullo de 1942, a Lei de sucesión na Xefatura do Estado do 26 de xullo de 1947, todas elas modificadas pola Lei orgánica do Estado do 10 de xaneiro de 1967 e nos mesmos termos esta última e mais a do referendo nacional do 22 de outubro de 1945.

2. En tanto en canto puidera conservar algunha vixencia considérase definitivamente derogada a Lei do 25 de outubro de 1839 no que puidera afectar ás provincias de Álava, Guipúscoa e Biscaia.

Nos mesmos termos considérase definitivamente derogada a Lei do 21 de xullo de 1876.

3. Así mesmo quedan derogadas cantas disposicións se opoñan ao establecido nesta Constitución.

### **Disposición derradeira**

Esta Constitución entrará en vigor o mesmo día da publicación do seu texto oficial no *Boletín Oficial del Estado*. Publicarase tamén nas demais linguas de España.

Xa que logo,

Mando a todos os españois, particulares e autoridades, que garden e fagan gardar esta Constitución como norma fundamental do Estado.

Pazo das Cortes, vinte e sete de decembro de mil novecentos setenta e oito.

Juan Carlos R.  
Antonio Hernández Gil  
Presidente das Cortes